

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Carminum liber IV

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI CARMINUM

LIBER IV.

I.

AD VENEREM.

INTERMISSA, Venus, diu
 Rursus bella moves? parce precor, precor.
 Non sum qualis eram bonae
 Sub regno Cinaræ. desine, dulcium
 5 Mater saeva Cupidinum,
 Circa lustra decem flectere mollibus
 Jam durum imperiis: abi
 Quo blandæ juvenum te revocant preces.

Tem-

I. INTERMISSA VENUS DIU] Puerilem hic errorem admiserunt Interpretes; cum in his verbis,

*Intermissa Venus diu,
 Rursus bella moves?*

intermissa ad Venus referunt. Quod, cum Venus deam hic, non rem veneream notet, ne Latine quidem dici potest. Tu vero, si sapias, *intermissa* cum *bella* conjungens sic locum distingue;

*Intermissa, Venus, diu
 Rursus bella moves?*

ut ordo sit, O Venus, rursus moves bella diu intermissa? Petronius p. 379. Edit. Variorum. Haec ut turbato clamore mulier effudit; haesit paullisper acies, revocataeque ad pacem manus INTERMISERE BELLUM.

9. TEMPESTIVIVS IN DOMO] Graevianus, Reginensis, Battelianus, Galei, Bodleiani duo, Lambini aliquot & Pulmanni, DOMUM. Quod recipiendum puto. *Comissari in domum*; ut Gellius IV, 14. *Apud eos dixit comissatorem Mancinum ad aedes suas venisse.* Livius XL, 7, *Quin comissatum*

ad fratrem *imus.* Theocritus Idyll. III, v. 1. *Καμάδα ποτι τὰν Ἀμαρυλλίδα.* Noſter de eadem re, Carm. I, 30.

*Sperne dilectam Cyprum, & vocantis
 Thure te multo Glyceræ decoram
 Transfer in aedem.*

18. LARGIS MUNERIBUS RISERIT AEMULI] Torrentiani duo & unus Bersmanni, LARGI; atque ita nostri, Vigornienſis, Regiæ Societatis, & a manu ſecunda Graevianus. Recte. Quamquam enim optime dicitur *largis muneribus*; ut Apuleio Metam. II. *Donec muneribus largis completa navis pelago redderetur*: & Boëtio de Conſol. II. Metr. 2.

Largis cum potius muneribus fluens

Sitis ardeſcit habendi:

dulcior tamen compositio erit, si LARGI legaris; tum & ſententia fortior. *Largus* eſt liberalis, vel prodigus. Cicero de Officiis II, 16. *Omnino duo ſunt genera largorum; quorum alteri prodigi, alteri liberales.* Majus autem quid denotant *largi*

aemul-

Tempestivius in domum
 10 Paulli, purpureis ales oloribus,
 Comissabere Maximi;
 Si torrere jecur quaeris idoneum.
 Namque & nobilis, & decens,
 Et pro sollicitis non tacitus reis,
 15 Et centum puer artium,
 Late signa feret militiae tuae:
 Et, quandoque potentior
 Largi muneribus riserit aemuli,
 Albanos prope te lacus
 20 Ponet marmoream sub trabe citrea.
 Illic plurima naribus
 Duces tura; lyraque & Berecynthia
 Delectabere tibia
 Mixtis carminibus non sine fistula.
 25 Illic bis pueri die
 Numen cum teneris virginibus tuum

v. 9. Vulg. Domo. 18. LARGIS. 22. 23. LYRAE, BERECYNTIAE, TIBIAE.

Lau-

aemuli munera, quippe quae ille prodigus iterum iterumque ingerere solet; quam *larga munera aemuli*, fortasse avari, & semel tantum atque invito animo donata.

22. LYRAEQUE ET BERECYNTIAE DELECTABERE TIBIAE] Codex Cruquii Blandinius omnium vetustissimus cum Lambini quibusdam & Bersmanni uno,

LYRAEQUE & BERECYNTIAE

Delectabere TIBIAE,

Mixtis carminibus, non sine fistula.

Atque haec lectio potior est, iudice Nic. Heinsio, cujus calculo & ipse accedo. *Delectabere*, inquit, *lyrae & tibiae*, carminibus mixtis: qualis verborum constructio Poëtis valde familiaris est. Virgil. Aen. X, & XII:

aestuatur ingens

Imo in corde pudor, mixtoque insania luctu.

Lucretius, VI, 377.

Ancipiti quoniam bello turbatur utrimque,

Hinc flammis, illinc ventis, hamoreque mixto.

Valerius Flaccus, V, 100.

*Carmina quin etiam visos placantia manes
 Odyssius dux rite movet, mixtoque sonantem
 Percutit ore lyram.*

Prudentius Psychom. 351.

*Exstimulans animos, nunc probris, nunc prece
 mixta.*

In vulgata lectione intricatior paullo constructio est; *delectabere carminibus, mixtis lyrae & tibiae. Mixtis lyrae* autem, ut Ovid. Ep. Parid.

Laetitiae mixtos non habitura metus.

Verum & hoc modo *mixtis lyrae* libentius, credo, dixisset Noster, quam *mixtis lyrae*: ut Virgil. Aen. VIII.

Gnatum exhortarer, ni mixtus matre Sabella

Hinc partem patriae traheret.

& XII.

vel mixta rubent ubi lilia multa:

Alba rosa.

& iterum,

Hinc genus Ausonio mixtum quod sanguine surget.

Hh 3

Laudantes, pede candido
 In morem Salium ter quatient humum.
 Me nec femina, nec puer
 30 Jam, nec spes animi credula mutui,
 Nec certare juvat mero,
 Nec vincere novis tempora floribus.
 Sed cur heu! Ligurine, cur
 Manat rara meas lacrima per genas?
 35 Cur facunda parum decoro
 Inter verba cadit lingua silentio?
 Nocturnis ego somniis
 Jam captum teneo, jam volucrem sequor
 Te per gramina Martii
 40 Campi, te per aquas, dure, volubilis.

II.

AD ANTONIUM IULUM.

PINDARUM quisquis studet aemulari,
 Iule, ceratis ope Daedalea
 Nititur pennis, vitreo daturus
 Nomina ponto.

& XI.

permixti caede virorum

Semanimes voluntur equi.

Caeterum v. 28. pro *quatient* codices magnae vetustatis Graevianus & Reginensis, *quatiunt*.

37. NOCTURNIS TE EGO SOMNIIS] Illud TE, quod editiones Lambini & Torrentii obsedit, atque inde in plures derivatum est, non comparat in vetustis aut Cruquiana. Neque agnoscunt scripta fere exemplaria. Graevianus, cum Bodleiano altero; *Nocturnis ego te somniis*. Reginensis, *Nocturnis te somniis*. Apparet in paucos codices ex notis interlinearibus irrepsisse: in ceteris nec vola ejus nec vestigium est.

6. VELUT AMNIS, IMBRES QUEM SUPER NOTAS ALUERE RIPAS] Frustra codices omnium veterissimi

Blandinius Cruquii, Leidenfis & Graevianus, *Cum super notas saliere ripas, vel saluere*. Seneca Herc. Fur. v. 933.

nullus hiberna nive

Nutritus agros amnis everfos irahat.

Status Achill. II, 430.

rapidissimus ibat

Imbribus assiduis pastus nivibusque solutis
Sperchius.

Lucretius I, 282.

Flumine abundantis, quod magnis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decursus aquai.

Recte igitur se habet recepta lectio *aluere*.

13. SEU DEOS REGESQUE CANIT] Ita editi ubique; sed reponere ex Lambini quibusdam, duobus Berfmanni, & Noftris, Graeviano, Colberti-

5 Monte decurrens velut amnis, imbres
 Quem super notas alvere ripas,
 Fervet, inmensusque ruit profundo
 Pindarus ore;
 Laurea donandus Apollinari,
 10 Seu per audacis nova dithyrambos
 Verba devolvit, numerisque fertur
 Lege solutis:
 Seu Deos, regesve canit Deorum
 Sanguinem, per quos cecidere iusta
 15 Morte Centauri, cecidit tremendae
 Flamma Chimaerae:
 Sive, quos Elea domum reducit
 Palma caelestis, pugilemve equumve
 Dicit, & centum potiore signis
 20 Munere donat:

v. 13. Vulg. REGESQUE.

Fle-

no, Galeano & Bodleiano altero, REGESVE, ut infra, SIVE quos Elea — & Flebili sponsae juvenemve raptum. Neque enim uno carminis genere & Deos & Reges sive Heroas cecinit Pindarus, sed illos in ἕμοις & παιῶσιν, hos in aliis. Noster Carm. I, 12.

Quem virum, aut heroa lyra vel acri

Tibia sumis celebrare, Clio,

Quem Deum?

ipse Pindarus Olymp. II.

Ἀναξιδόρυγγες ὕμνοι,

Τίνα θεῶν, τίς ἥρωα,

Τίνα δ' ἄνδρα κελადήτομεν.

17. SIVE QUOS ELEA] Mala interpunctio libros omnes hic contaminavit: tu ita distingue:

Sive, quos Elea domum reducit

Palma caelestes, pugilemve equumve

Dicit.

hoc est, sive dicit pugilem aut equum, quos Elea palma nobilitat. Cave, illud quos alto referas, ut vulgo faciunt. Pugilem & equum etiam alibi conjunxit, ut in Arte Poëtica v. 84.

Et pugilem victorem, & equum certamine primum:

& Carmine sequenti,

Illum non labor Isthmius

Clarabit pugilem, non equus impiger

Curru ducet Aethaica.

Dio Chrysofostomus De Regno II. Τὰ μὲν ἐν ἄλλοις ποιήματα ἐγώγε ἠγοῦμαι, πᾶ μὲν συμποτικὰ αὐτῶν, τὰ δὲ ἐρωτικὰ, τὰ δὲ ἐγκώμια ΑΘΛΗΤΩΝΤΕ ΚΑΙ ΙΠΠΩΝ νικάντων. Ergo hic & Equum dicit caelestem fieri, palma adeptam. Equus enim victor & encomio & corona honestabatur. Plutarchus Sympoticōn II, 5. Καὶ τῶν ζῶων μόνω τῷ ΙΠΠῳ μετασία ΣΤΕΦΑΝΟΥ καὶ ἀγῶνός ἐστι, ὅτι μόνος καὶ πείφυκε καὶ ἠσκηται μαχομένοις παρῆναι καὶ συμπολεμεῖν. Theocritus Idyll. XVI, 46.

τιμῶς δὲ καὶ ἀκίεες ἔλλαχον ΙΠΠΟΙ

Οἱ σφισιν ἐξ ἱερῶν ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΙ ἦνθον ἀγῶνας.

Quae duo loca jam occupata video ab Illustrissimo Viro, cui nostra aetas nec parem quemquam in literis nec secundum habet, Ezechiele Spanhemio, observationibus ad Callimachum p. 716. Ceterum corrigendum puto Ovidium, in Tristibus IV, 10. v. 95.

Postque meos ortus Pisaea vinctus oliva

Abstulerat decies praemia victor eques.

Nullus dubito, quin Naso sic scripserit,

Abstulerat decies praemia victor EQUUS.

23. Αἶ-

Flebili sponsae juvenemve raptum
Plorat, & vires animumque morefque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.

25 Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quotiens in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinae
More modoque

30 Grata carpentis thyma per laborem,
Plurimum circa nemus uvidique
Tiburis rivos operosa parvus
Carmina fingo.

Concines majore poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet ferocis

35 Per sacrum clivom merita decorus
Fronde Sygambros:

v. 31. Vulg. RIPAS.

Quo

23. AUREOS EDUCIT IN ASTRA] Reducit vel redducit plerique habent codices, etiam vetusti, ut ex nostris Leidensis, & a prima manu Regiensis. Sed ferri nullo modo potest tam inficeta repetitio: cum paullo ante v. 18. jam semel habuimus.

Sive quos Elea domum reducit.

Quare cum Editione prima & Graeviano codice antiquissimo & aliis nonnullis retineamus EDUCIT.

Educit in astra ex orco; ut infra Carm. VIII.

Ereptum Stygiis fluitibus Aeacum

Virtus, & favor & lingua potentium

Vatum divitibus consecrat insulis.

Seneca Herc. Fur. 95.

Discordem deam

Educam, & imo Ditis e regno extraham.

29. PER LABOREM PLURIMUM, CIRCA NEMUS] Sic olim & hodie distinguit quicquid est-Interpretum: ut plurimum referatur ad laborem: mihi contra videtur convenientius, ut ad nemus pertineat. Carpentis per laborem, hoc est, laboriose carpentis. Salustius in Catil. c. 7. Juventus in castris per laborem usu militiam discibat. Ita loqui amant scriptores Latini, per dolum, per iram, per otium, per jocum, per necessitatem, per vim; numquam

addito epitheto. Tum autem illud, Plurimum circa nemus, multo opinor nitidius & ποιητικώτερον erit, quam circa nemus nude arideque prolatum. Ovidius Metam. XIV, 361.

Plurima qua silva est, & equo loca per via non sunt. Virgil. Aen. I.

Famque ascendebant collem, qui plurimus urbi Imminet.

Statius Theb. I.

abrupta qua plurimus arce Cithaeron

Occurrit caelo:

Plurimum vero esse nemus circa Tibur, vel ex carmine sequenti fati constat,

Sed quae Tibur aquae fertile praesunt,

Et spissae nemorum comae.

adde Statium Silv. I, 3. de villa Tiburtina Vopisci, nemora alta citatis

Incubere vadis; fallax responfat imago

Frondebis; & longas eadem fugit umbra per undas: ubi obiter lege,

& longas eadem fugit unda per umbras.

Recte igitur plurimum nemus; potuisset tamen magis apposite, ut comparatio cum ape Matina per omnia responderet: FLOREUM circa nemus: quod & a vulgata lectione non nimis abhorret.

Lu-

Quo nihil majus meliusve terris
 Fata donavere bonique Divi,
 Nec dabunt, quamvis redeant in aurum

40 Tempora priscum.
 Concines laetosque dies, & Urbis
 Publicum ludum super inpetrato
 Fortis Augusti reditu, forumque
 Litibus orbum.

45 Tum meae (si quid loquor audiendum)
 Vocis accedet bona pars; & , O sol
 Pulcher, ô laudande, canam, recepto
 Caesare felix.

50 Isque dum procedit, Io triumphe,
 Non semel dicemus, Io triumphe,
 Civitas omnis; dabimusque Divis
 Tura benignis.

v. 45. VULG. LOQUAR. 49. TUQUE, PROCEDIS.

Te

Lucretius III, 1.

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant.

Virgil. Aen. I, 430.

Qualis apes aestate nova per florea rura
 Exercent sub sole labor.

Val. Flaccus V, 344.

Florea per verni qualis juga duxit Hymetti,
 Aut Sicula sub rupe choros.

31. UVIDIQUE TIBURIS RIPAS] Omnes quidem, quot vidi, scripti editique RIPAS: fatis tamen inficete; cum nusquam, opinor, ripas reperias, quin ibidem vel fluvii vel aquarum mentio fiat. Crediderim a Librariis corruptam esse lectionem, qui Tiburis hic pro amne Tiberi perperam acceperint. Et tamen alias ripis pro rivis, & vicissim, frequenter abutuntur excipitores. Lege vero, vel ipsis omnibus invitis,

Plurimum circa nemus, uvidique

Tiburis RIVOS.

Noster Carm. I, 7.

Et praeceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
 Mobilibus pomaria RIVIS.

Rivi autem apibus gratissimi; ut Virgil. Georg.
 IV, 10.

At liquidi fontes, & stagna virentia musco

Adsint, & tenuis fugiens per gramina rivus.

45. SI QUID LOQUAR AUDIENDUM] Graevianus, Reginensis, Magdalenensis, Bodleianus cum quibusdam Lambini, sine dubio rectius;

Tum meae, (siquid LOQUOR audiendum)

Vocis accedet bona pars.

siquid loquor; hoc est, siquid loqui soleo Romanorum auribus dignum: quippe jam diu tres Carminum libros emiserat, qui avidissime ab omnibus legebantur.

49. TUQUE DUM PROCEDIS, IO TRIUMPHE] Loscheri editio cum codicibus quibusdam inferioris aetatis, TUQUE: at prima Veneta cum scriptis omnibus vetustioribus, TEQUE. Si illud sequeris; tum quaestio continuo movetur, quonam illud TU referri debeat. Sunt qui ad solem spectare credant, ut fiat, Dum tu, O Sol sive dies pulcher procedis: quale Virgilii illud Eclog. IX.

Ecce Dionaei processit Caesaris astrum.

& Aen. III.

Jamque dies alterque dies processit.

Verum hi faciles sibi lectores & minime morosos videntur expectasse. Quid enim? an a mane ad vesperam, dum dies procedit, usque ad ravam clamandum erat, Io triumphe? Quod si maxime hic

Te decem tauri totidemque vaccae,
 Me tener solvet vitulus, relicta
 55 Matre qui largis juvenescit herbis
 In mea vota;

Fronte

Solem significare vellet Noster; certe non *dum tu procedis*, sed *dum ille procedis*, dicendum fuisset, ut orationis seriem contemplanti sole ipso clarius patebit. *Tum*, inquit, *canam*, o SOL PULCHER; quae sunt ipsa verba Carminis, quod tum canturum se pollicetur, & *materialiter* (ut Grammatici loquuntur) hic sumi debent. Minime autem jam nunc *Solem* alloquitur; neque ullo modo *tu procedis* de *Sole* intelligi queunt, quem nullis adhuc verbis compellavit. Verum alii potius ad Antonium Iulum, cui carmen hoc inscribitur, referenda haec opinantur; adeo ut *dum Antonius procedat*, civitas omnis *Io triumphe* iterare debuerit. Sed quo obsecro nomine *procedet* Antonius? an ut qui triumphum ipse agat? nihil minus: spectant enim haec omnia ad Augusti triumphum de Sicambris, quem aliquando futurum esse vaticinatur hic Noster. An in alieno quidem triumpho, sed tamen, utpote vir clarus & magnis honoribus functus, inter primos *procedet*, omnibus conspicendus? Sed & hoc nihil est: nemini enim, praeterquam ipsi Triumphanti, *civitas omnis* *Io Triumphe* accinebat. Ovidius Amor. I, 2. de Cupidine triumphante:

*Omnia te metuent: AD TE sua brachia tendens
 Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, canet.*
 Idem in Trist. IV, 2.

*Hos super in curru, Caesar, victore vehevis
 Purpureus, populi rice per ora tui:
 QUAEQUE IBIS, manibus circumplaudere tuorum,
 Undique iactato flore tegente vias:
 Tempora Phoebea lauro cingetur, loque,
 Miles, Io, magna voce, Triumphe, canet.*
 Idem Amor. I, 7.

*I nunc, magnificos victor molire triumphos,
 Cinge comam lauro, vota que redde Jovi.
 Quaeque tuos currus comitatrix turba sequetur,
 Clamet, Io forti victa puella viro.*

Neque *Sol* igitur recte procedit, neque *Antonius*: restat, ut ad illos demum Interpretes nos convertamus, quibus Poeta ad ipsum Triumphum conversus hoc dicere videtur. *Dum tu, Io* (sive *o*) *Triumphe, procedis*: ut in Epodo IX. Triumphum tanquam Deum alloquitur:

*Io Triumphe, tu moraris aureos
 Currus & intactas boves:
 Io Triumphe, nec Jugurthino parem*

Bello reportasti duces.

Atque hanc expositionem necessario sequuntur illi, qui cum meliore codicum parte *TEQUE* praeferunt. Verum & hic, si penitus excuseris, nihil sani reperies. Si *TUQUE* magis tibi arridet, tum haec inde oriatur constructio: *Dumque tu, Io* (id est, *o*) *Triumphe, procedis*; non *semel dicemus* haec verba, *Io TRIUMPHE*. Quis vero hoc iis condonabit, ut alio sensu exponant prius *Io Triumphe*, alio posterius? quis in cultissimo poeta tale portentum admittit? Quod si mavis alteram lectionem *TEQUE*; jam illa exiit sententia; *Dumque, o Triumphe, procedis, non semel te dicemus*, sive carmine celebrabimus, *o Triumphe*. Ubi, ut mittam illud *o Triumphe* jam inepte proferus & putide repetitum; ut mittam jam *civitatem omnem*, puerosque patresque, carmina in Triumphum illum scripturos, idque *non semel*; quo nihil fingi potest absurdius: illud unice hanc interpretationem evertit, quod procul omni dubio cum Noster ait, *DICEMUS Io triumphe*; illa ipsa verba sic proferri & acclamari velit: quemadmodum & Naso locis jam citatis;

*Miles, Io, magna voce, Triumphe, CANET.
 Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, CANET.
 CLAMET, Io forti victa puella viro.*
 & Tibullus II, 5.

lauro devinctus agresti

Miles, Io, magna voce, Triumphe, CANET.
 Quin & eam ob causam addit, *NON SEMEL DICEMUS*; nimirum quia eandem hic acclamationem bis positam habes,

*Tuque dum procedis, Io triumphe,
 Non semel dicemus, Io triumphe;*
 ut Ovidius in Arte Am. II, v. 1.

DICITE, Io Pacan, & Io, BIS DICITE, Pacan.
 Satis, opinor, superque jam refutata sunt, quaecumque ad colorem aliquem huic loco inducendum protulerunt Interpretes: & tamen unicum illud, quod jam dicturus sum, vel per se sufficeret ad utramvis lectionem, seu *TUQUE* sive *TEQUE*, funditus subruendam. Dico enim, & omnes in bonis scriptoribus tritos & subactos mecum habebis sentientes, non aliter accipi posse, *TUQUE*, vel

TEQUE dum procedis, Io triumphe,
 & illud altero abhinc commate,

Fronte curvatos imitatus ignis
Tertium lunae referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

60

III.

TE decem tauri totidemque vaccae,
quam de una eademque persona. Nihil enim intervenit, quo TUQUE & TE ad diversas spectare lector moneatur. Cum autem posterius illud ad Antonium Iulum referri, & res ipsa clamitet, & omnes ubique consentiant; prius vero ad eundem Antonium nullo pacto pertinere posse jam supra probaverim; id restat, ut prioris loci lectionem mendosam esse necesse sit: & proinde de emendatione vel certa vel commoda jam serio fit cogitandum. Atque hunc in finem conjectura nos sua impertire voluit vir insignis Daniel Heinsius, qui fidentius pro more suo pronunciat, sic ab Horatio certissime fuisse scriptum,

DUXQUE dum procedit, Io triumphe.

Quis enim, inquit, praeter Imperatorem in triumpho procedit, cum in Capitolium vehitur? cui nisi Imperatori triumphus clamatur? cuius denique gratia populus rem sacram facit, nisi ejus qui triumphat? Bene quidem haec: & profecto rem ipsam quasi per nebulam vidit; in verbis eruendis hallucinatus est. Quippe leviori, ni fallor, cicatrice sanari poterit hoc ulcus. Dixerat Noster,

☉, O sol

Pulcher, o laudande, canam, recepto

CAESARE felix:

quibus illa jam subjunge ex correctione nostra:

ISQUE dum procedit, Io Triumphe,

Non semel dicemus, Io Triumphe.

ISQUE, is est CAESAR. Enimvero hoc vocabulum adeo commode rem & sententiam conficit, adeo parum recedit a lectione vulgata, adeo notum denique & receptum est omnibus poetis, quotiescumque persona aliqua jam semel suo nomine appellata rursus indicatur; ut suo jure pro sincera hic lectione omnino sit admittendum. Virgilius Aen. IV, 203.

Proinus ad regem cursus detorquet Iarbam --

ISQUE amens animi, ☉ rumore accensus amaro.

& V, 708.

Tum senior Nautes --

ISQUE his Aeneam solatus vocibus infit.

& VI, 684.

At pater Anchises penitus convalle virenti--

ISQUE ubi tendentem adversum per gramina vidit

Aenean.

& IX, 549.

quorum primaevus Helenor --

ISQUE ubi se Turni media inter millia vidit.

& XI, 702.

Apenninicolae bellator filius Auni --

ISQUE ubi se nullo jam cursu evadere pugna.

Porro recte in Triumpho Caesar procedere dicitur: ut Virgil. XI, 94.

Postquam omnis longe comitum processerat ordo.

Ovid. Fast. IV.

Omnes eques, mixtaque gravis cum plebe Senatus

Obvius ad Tusci fluminis ora venit.

Procedunt pariter matres nataeque nurusque.

58. TERTIUM LUNAE REFERENTIS ORTUM] ORBEM in nonnullis codicibus repererunt Interpretes; ut & nos in decem ex nostris. Reginensis tamen & Regiae Societatis ORTUM; quod in Leidensi, Graeviano, Battelienfi pro varia lectione ponitur. Si illud sequeris, tum tertium mensem intelliges; quod nihil facit ad poetae sententiam. Gellius I, 20. Quod ☉ Luna orbem suum lustrat septem ☉ viginti diebus. Ovid. Fast. I, 175.

Luna novum decies impleat cornibus orbem.

Idem Metam. II, 454.

Orbe resurgebant lunaria cornua nono.

Tibullus II, 4.

☉ qualis, ut orbem

Complevit, versis Luna recurrit equis.

Propertius II, 16.

Septima jam plenae deducitur orbita lunae.

Quamobrem cum libris editis retinendum est omnino tertium ORTUM, hoc est, diem tertium. Virgilius Georg. I, 431.

vento semper rubet aurea Phoebe;

Sin ortu in quarto (namque is certissimus auctor)

Pura, neque obtusis per coelum cornibus ibit.

Val. Flaccus II, 367.

Ut lunam quarto densam videt imbris ortu

Thespiades.

59. QUA NOTAM DUXIT] In codice Regiae Societatis TRAXIT, ut Ovid. Fast. I, 596.

Ille Numantina traxit ab urbe notam:

Statius Theb. VII, 302.

ac primae genitorem in flore juventae.

Consequitur, traxitque notas, ☉ miscuit annos. Tamen & notam duxit aeque, si non magis, elegans

III.

AD MELPOMENEN.

QUEM tu, Melpomene, semel
 Nascentem placido lumine videris,
 Illum non labor Isthmius
 Clarabit pugilem; non equus inpiger
 5 Curru ducet Achaico
 Victorem, neque res bellica Deliis
 Ornatum foliis ducem,
 Quod regum tumidas contuderit minas,
 Ostendet Capitolio:
 10 Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
 Et spissae nemorum comae,
 Fingent Aeolio carmine nobilem.
 Romae principis urbium
 Dignatur suboles inter amabilis
 15 Vatum ponere me choros:
 Et jam dente minus mordeor invido.

gans locutio est, & omnium fere codicum suffragiis nititur. Propertius I, 5.

Et timor informem ducet in ore notam.

Plura vide apud Nicolaum Heinsium Notis ad Ovidii Fast. VI, 649. Ita ducere colorem, livorem. Virgil. Eclog. IX, 49.

Duceret apricis in collibus uva colorem.

Juvenalis II, 81.

Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.

Seneca Herc. Fur. 347.

ducet e genere inclyto

Novitas colorem nostra.

IO. SED QUAE TIBUR AQUAE FERTILE PRAEFUUNT] Sic clare habent veterimi codices Graevianus, Reginensis cum aliis: Leidensis PROFLUUNT. Editio prima Veneta PERFLUUNT, quod nollem clarissimos viros Fabricium & Dacierium calculo suo probavisse. Velleius Patercu-

lus II, 106. *Ad flumen Albim, qui Semnonum Her-mundorumque fines praefluit.* Nofter infra Carm. XIV. de Aufido,

Qui regna Dauni praefluit Appuli.

Livius, I, 45. *Infima valle praefluit Tiberis.* Sic *praelabi, praevehi.* Lucanus VI, 76.

Quoque modo Romae praelapsus maenia Tibris.

In mare descendit.

& X, 307. de Nilo:

Inde plagas Phoebi damnum non passus aquarum Praeveheris.

Vide Gronovium patrem ad Livii XXIX, 32.

23. ROMANAE FIDICEN LYRAE] Respexit huc Ovidius Trist. IV, 10.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures;

Dum ferit Ausonia carmina cula: lyra.

Quod si in mentem praestantissimo Nic. Heinsio venisset, numquam ex conjectura tentasset ibi re-

po-

O testudinis aureae
 Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas;
 O mutis quoque piscibus
 20 Donatura cycni, si libeat, sonum:
 Totum muneris hoc tui est,
 Quod monstror digito praetereuntium
 Romanae fidicen lyrae:
 Quod spiro & placeo (si placeo) tuum est.

IV.

DRUSI LAUDES.

Q UALEM ministrum fulminis alitem
 (Cui rex Deorum regnum in avis vagas
 Permisit, expertus fidelem
 Juppiter in Ganymede flavo)

5 Olim juvenas, & patrius vigor
 Nido laborum propulit inscium;
 Vernique, jam nimbis remotis,
 Insolitos docuere nisus

Venti

ponere, *Aeolia lyra*. Quamquam & hoc solertifimo viri ingenio minime indignum; sic enim de Rufo homine Romano Ovidius Pont. IV, 16.

Pindaricae fidicen tu quoque, *Ruse*, Lyrae.

7. VERNIQUE JAM NIMBIS REMOTIS] Vir incomparabilis Julius Caesar Scaliger sic in Hypercritico suo hunc locum trutina castigat:

Vernique jam nimbis remotis

Insolitos docuere nisus

Venti parentem.

Jam adultum, inquit, *aquilae pullum* describit, cum attribuit ei *juventutem*: praeterea cum demittit in agnos & in dracones. Quare non potest hic veris facere mentionem: nam primo ineunte vere aquila parit: incubat tricenis diebus: vix sexto mense (Augusto) ad venationem apti sunt pulli: quippe Septembri etiam sunt invalidiusculi. Quae cum veris similia sint & tanti viri fide tradita, (nam Aldrovandus &c. nihil hic nos docent) videamus quo pacto Torrentius Dacieriusque Flacci partes tuten- tur. De adulto, aiunt, vero loquitur Horatius, jam remotis nimbis, hoc est, ineunte aestate: totum enim ver imbriferum est. Mirifica sane defensio. Si enim totum ver imbriferum sive nimbosum est, quomodo nimbis jam remotis venti adhuc verni dicuntur? Aut nihil videmus, aut aestivi potius dicendi erant. Quanto rectius fuerat non dissimulasse complurium codicum lectionem, quae & Scaligeri experientiae non refragatur, & Horatium tamen ab omni culpa praestat immunem:

VERNISQUE jam nimbis remotis,
 Insolitos docuere nisus
 Venti parentem.

Ita vetustissimus noster Leidensis, & Colbertinus, & Bodleianus alter, & unus Berlimanni: ita Petrensis, cui VERNI pro varia lectione additum:

Insolitos docuere nisus

Venti parentem.

ita

- Venti paventem: mox in ovilia
 10 Demisit hostem vividus inpetus;
 Nunc in reluctantis dracones
 Egit amor dapis atque pugnae:
 Qualemve laetis caprea pascuis
 Intenta, fulvae matris ab ubere
 15 Jam lacte depulsum leonem,
 Dente novo peritura, vidit:

Videre

ita optimi libri Graevianus & Reginensis, in quibus litera S erasa adhuc cernitur. Ut ne dubitandum quidem sit, quin idem in nonnullis suis codicibus Interpretus invenerint: etsi id memoriae tradere non operae pretium videbatur. Profecto non aliter legisse Scholiastam veterem facile odorari poterant: *VERNIQUE*, ait, *ut ruit imbriferum ver.* Atqui exemplum illud ex Virgil. Georg. I, 313. petiit scripturae isti prorsus repugnat: hic enim *ver imbriferum* sive nimbofum est, illic *verni sunt venti, remotis nimbis*. Sine dubio scripserrat Scholiastes; *VERNISQUE NIMBIS* ut, *Ruit imbriferum ver.* Jam enim id exemplum adeo apposite citatur, ut nihil magis. Quippe in Italo caelo ver imbribus & nimbis plerumque infestum est. Juvenalis Sat. IV, 87.

Cum quo de pluviis, aut aestibus, aut nimbofo Vere locuturi fatum pendebat amici.

Seneca Nat. Quaest. IV, 4. *Quare vere, jam frigore infractio, grando cadat? Cum ver coepit, major inclinatio aëris sequitur, & calidiore caelo majora fiunt stillicidia. Ideo, ut ait Virgilius noster, Cum ruit imbriferum ver, vehementior immutatio est aëris undique patefacti & solventis se, ipso tempore (forte, ipso tepore) adjuvante. Ob hoc NIMBI graves magis vassique quam pertinaces deferuntur.* Statius Silv. IV, 4.

Jam terras volucremque polum fuga veris aquosi Laxat.

Virgil. Georg. III, 429.

Vere madent udo terrae ac pluvialibus Austris.

Lucanus V, 415.

Perfida nubiferi vetat inconstantia veris.

Recte igitur habet vetustiorum codicum lectio, *VERNIS NIMBIS REMOTIS*, quam bene sane explicavit manus antiqua in ora Codicis Graeviani; *vernali tempore transacto, quo plumesunt aves.* In recepta vero lectione, *verni venti, jam nimbis remotis*; ubi nimbi hiberni necessario intelligi debent, non video quid pro Flacco adversus Scali-

gerum reponi possit. Ceterum, si cui illud iter repetitum delicatulas aures offendat; is primum sic cogitet, ineptum esse Euphoniae consulere cum totius sententiae dispendio; tum postea contempletur hos versus, Virgillii & Nasonis; ubi verba singula litera S terminantur. Aen. XII, 708.

Ingentis genitos diversis partibus orbis. Metam. VII, 540.

Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros.

10. *VIVIDUS IMPETUS*] Codex Regiae Societatis, *FERVIDUS*. Non placet. Statius de Equo Domitiani:

Cuirigidis stant colla jubis, VIVUSQUE per armos IMPETUS.

15. *JAM LACTE DEPULSUM*] Mihi quidem semper visum est illud *Lacte* otiosum & superfluum. *Leonem*, inquit, *jam depulsum lacte ab ubere fulvae matris.* Atqui satis erat alterutrum, aut *lacte depulsum*, aut *ubere depulsum*. Virgil. Eclog. VII.

Depulsos a lacte domi quae clauderet agnos. Prudentius Peristeph. X, 663.

unum de catterva infantium

Parvum, nec olim lacte depulsum.

Suetonius in Tiberio c. 44. *Infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulsos.* Virgil. Georg. III, 187.

Atque haec jam primo depulsus ab ubere matris Audeat.

Varro de Re Rust. II, 4. *Porci depulsi a mamma a quibusdam Delici appellantur.* Ibidem II, 2. *Cum depulsi sunt agni a matribus, diligentia adhibenda est.* Vides utramvis dictionem satis per se valere: sed utramque simul nemo, quod sciam, adhibuit; neque adeo sine verbosae garrulitatis nota adhibere poterit. Nam quod viri clarissimi Xylander & Chabotius adjectivè hoc accipiunt, *lacte ubere* sive copioso, id absurdum est, quam ut refelli mereatur. Equidem crediderim vocabulum *lacte* ex glossa huc irrepsisse; & extrusisse aliud quid, quod jam indagandum est. Vide an forte sic scripse-

Videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi

20

v. 17. Vulg. RHOETI.

Dex-

scripserit Noster;

fulvae matris ab ubere

Jam MANE depulsum leonem

Dente novo peritura vidit.

hoc est, eo primum mane a lacte depulsum, atque inde ait *dente novo*. Mane autem esurientes leones praedam quaeritant, ut Statius Theb. VII, 670.

Qualis ubi primam leo mane cubilibus altis

Erexit rabiem, & saevo speculatur ab antro

Aut cervum, aut nondum bellantem fronte juvenicum.

an potius hunc in modum;

Jam SPONTE depulsum leonem.

Id enim generosae ferae proprium, ut non expectet dum a matre depellatur; sed sponte se a mamma abigat, suarum virium jam conscia. Sic & aquilam pullum paullo ante non mater (ut scriptores narrant fieri solere) sed *juventas & patrius vigor* de nido propulerunt. Iterum Statius Theb. IX, 740.

Ut leo, cui parvo mater Getula cruentos

Sugerit ipsa cibos, cum primum crescere sensit

Colla jabis, torvusque novos respexit ad ungues,

Indignatur ali; tandemque effusus apertos

Liber amat campos.

Equidem ut non temere contenderim sic ab Horatio profectum esse; ita libere dicam, non deterius, immo melius aliquanto hoc esse, quam quod vulgo jam circumfertur.

17. VIDERE RHAETI BELLA] Locus hic ab omnibus interpretibus diu multumque vexatus sub nostrum etiam stilum venire jam debet. In Editionibus vetustis sic concipitur?

Videre Rhaeti bella sub Alpibus

Drusum gerentem Vindelici:

neque aliter in recentioribus plerisque; adeo ut gens illa a Druso victa uno nomine appellata fuerit *Rhaeti Vindelici*. Ita quidem jam olim accepisse videntur Acron & Porphyrio: quorum hic, *Scripta est, inquit, haec ecloga in Neronem Drusum; qui Rhetos Vindelicos bello vicit: ille, Talem, ait, Drusum videre Rheti Vindelici, barbarorum gentes.* Servius quoque ad Virgil. Aen. I, 247. *Atque inrima tutus Regna Liburnorum* Ideo TUTUS, quia *Rhaetii Vindelici ipsi sunt Liburni, saevissimi admo-*

dum populi, contra quos missus est Drusus. Illi autem ab Amazonibus originem ducunt, ut etiam Horatius dicit, Quibus Mos unde deductus per omne Tempus Amazonia securi Dextras obarmet, quaerere distuli. Codex Graevianus in margine: *Retii Vindelici Norici Baioarii unum sunt.* Atque hanc interpretationem cum plerique alii jam sequuntur, tum & ipse Velferus in Libris Rerum Vindelicarum. Nondum tamen a nobis sic extorquebunt, unum populum coagmentato nomine *Rhaetos Vindelicos* vocari, quos inter se diversos fuisse tot boni auctores tradiderunt. Velleius Paterculius II, 39. *Rhaetiam autem & Vindelicos & Noricos & Scordiscos novas imperio nostro subjunxit provincias.* Et II, 95. *Quippe uterque (Tiberius & Drusus) divisit partibus Raetos Vindelicosque adgressi.* Et 104. *Ego tecum, imperator, in Armenia, ego in Rhaetia fui; ego a te in Vindeliciis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus sum.* Et 122. *Vindelicorum Rhaetorumque victor, curru urbem ingredi.* Suetonius Aug. c. 21. *Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriam — item Rhaetiam, & Vindelicos, ac Salassos gentes Inalpinas.* Idem Tib. c. 9. *Exin Rhaeticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit; Rhaetico atque Vindelico gentes Alpinas, Pannonico Breucos & Dalmatas subegit.* Plinius Nat. Hist. III, 24. *His (Noriciis) contermini Rhaeti & Vindelici, omnes in civitates multas divisi.* Tacitus Annal. II, 17. *Ni Rhaetorum Vindelicorumque cohortes signa objecissent.* Eutropius de Augusto: *Romano adjecit imperio, Illyricum, Raetiam, Vindelicos, & Salassos in Alpibus.* Ita Graeci similiter, Strabo, Ptolemaeus, Agathemerus ΠΑΙΤΟΥΣ ΚΑΙ ΟΥΙΝΔΕΛΙΚΟΥΣ semper distinguunt. Quid jam de Servio & Scholiastis fiet, ficulneis sane copiis, si cum istis comparentur? Profecto non aliunde quam ex hoc ipso loco sic in menda cubante, commentum illud de Rhaetis Vindeliciis hauserunt. Quod & ex parte vidit celeberrimus Dacierius: atque ideo lectionem aliam revocatum ut, cui editiones codicis aequae aliquot & in iis Bateliani noster assipulantur,

Videre Rhaeti bella sub Alpibus

Drusum gerentem ET Vindelici.

Multa tamen huic emendationi adversa sunt: nullus

Dextras obarmet, quaerere distuli:

Nec scire fas est omnia: sed diu

Lateque victrices catervae

Consiliis juvenis repressae

v. 24. Vulg. REVICTAE.

Sen-

lus liber paullo vetustior conjunctionem ET agnoscit: tum & Historia ipsa refragatur. Non enim & Rhaeti & Vindelici videre Drusum bellantem; quippe Drusus Vindelicos tantum, Rhaetos Tiberius aggressus est. Paterculus loco jam laudato: *Quippe uterque (Tiberius & Drusus) DIVISIS PARTIBUS Raetos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, nec non directa quoque acie feliciter sumti, gentes locis turissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, majore cum periculo quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine perdomuerunt.* Quae verba toti huic carmini quasi Commentarii vicem esse possunt. Noster ipse infra Carm. XIV.

MAIOR NERONUM mox grave praelium
Commisit, immanesque RAETOS
Auspiciis pepulit secundis.

Quid ergo? vides in utraque lectione plane aquam haerere: neque sane id mirum, neutra enim vera est. Nos jam olim certam hujus loci scripturam ex conjectura invenimus,

Videre RAETIS bella sub Alpibus
Drusum gereantem Vindelici.

atque ad hanc nos deduxit Horatiani filii indoles: noveram enim Nostrum numquam illud sub Alpibus sic inornate & nude prolaturum fuisse. Memineram etiam Alpes, ut pro variis regionibus varia sortitae erant nomina, ita & Rhaeticas appellatas esse. Tacitus Hist. I, 70. *Ipse paullulum cunctatus, num Rhaeticis jugis in Noricum flecteret.* Claudianus de IV. Conf. Honorii, 442.

Aspera nubiferas qua Rhaetia porrigit Alpes.

Iterum Tacitus de Mor. Germ. c. 1. *Rhenus RHAETICARUM ALPIUM inaccessio ac praecipiti vertice ortus.* Porro Raetis Noster suo more pro Raeticis; ut alibi *Venena Colcha, Mauris jaculis, Sulpicii horreis, Aemilium ludum, Italo coelo.* Denique sub Alpibus Rhaeticis Vindelici Drusum viderunt; quia Rhaeti Vindelici contermini. Haecenus ex conjectura progressi sumus: postea sagacissimum virum Nic. Heinsum nobiscum facere didicimus; qui in ora exemplaris sui, FORTE, inquit, RHAETIS. Accesserunt huc ad partes codex optimus Torrentii & veterrimus noster Graevianus, qui RETII habent; quod a RETIS scribarum errore fluxisse videatur; & magis adhuc Reginensis, in quo RE-

TI nunc habetur, litera quadam quae sequebatur erasa. Tandem in impresso codice ex Bibliotheca celeberrimi viri Petrii Francii, cui variae aliquot lectiones ex libris scriptis adnotabantur, reperimus manuscriptum exemplar Rottendorphii RETIS exhibere: neque parum laetati sumus divinationem nostram membranarum auctoritate firmari; quod & in aliis multis olim eventurum auguramur, siquis post operam nostram meliores codices hic illic latitantes diligenter excusserit.

24. CONSILII JUVENIS REVICTAE] Quod Lambinus in nonnullis emendatis codicibus reperisse se narrat, REPRESSAE; id ego in veterrimo Graeviano vidi, ubi primo erat REVICTAE, & postea sex posterioribus literis per puncta subnotata (ut solet) deletis, superscriptum manu & atramento iisdem PRESSAE. Et quantivis sane pretii ea lectio est: nam vulgo recepta vix nobis placere potest, si vel aurem vel nasum adhibemus:

sed diu

Lateque VICTRICES catervae
Consiliis juvenis REVICTAE

Sensere, quid mens rite, quid indoles &c.

Imo vero REPRESSAE, ut & legit Scholiaestes Porphyrius: *Consiliis, an, juvenis REPRESSAE eo pertinet, quod LATE victrices dixerat.* Nihil verius dici potuit. Qui antea longe lateque grassabantur, jam repressi, cohibiti, & intra fines suos compulsi sunt. Cicero de Provinciis Consularibus c. 12. *Nationes eas, quae numero hominum ac multitudine ipsa poterant in provincias nostras REDUNDARE, ita ab eodem esse partim recisas, partim REPRESSAS; ut Asia, quae imperium nostrum ante terminabat, nunc tribus novis provinciis ipsa cingatur.* Et mox c. 13. *Ipse ille C. Marius INFLUENTES in Italiam Gallorum maximas copias REPRESSIT, non ipse ad eorum urbes sedesque penetravit.* Claudianus de Bello Getico, v. 400.

Hoc monitu pariter nascentia bella repressit.

Val. Maximus VI, 9. 6. de Sylla. *Mithridatem compestit, socialis belli fluctus repressit.* Illud deinde nota, CONSILII juvenis: nam & eo longe aptius referas repressae, quam revictae. Suetonius in Tiberio c. 37. *Reges infestos suspectosque comminationibus magis & querelis, quam vi, repressit.* Con-

25 Sensere, quid mens rite, quid indoles
 Nutrita sanctis sub penetralibus
 Posset, quid Augusti paternus
 In pueros animus Neronis.

V. 26. FAUSTIS.

For-

Contra, quam insulsa fodes repetitio est, *Victri-
 ces revictae*? quam qui non odit, is & amatae
 suae polypum depereat. Sed *repressae*, inquit,
 multo minus dicit, quam par est: parum enim
 fuisset *reprimere* barbaros. Quid? annon satis hoc,
 quod *repressit juvenis*, non dux veteranus; quod
consiliis, non praeliis multo suorum sanguine fa-
 ctis; quod *diu lateque victrices catervas*, non hos-
 tem numero spernendum & prioribus damnis
 fractum? Atqui *revictae* multo minus dicit, imo
 nihil dicit omnino. Nam *revictus* nihil aliud no-
 tat, quam *refutatus, convictus*; neque unquam de
 bellis & praeliis, sed de calumniis, criminibus,
 & iudiciis usurpatur. Ovidius Fast. VI, 432. de
 Minerva.

Ex quo iudicio forma revicta suo est.
 Gellius V, 2. *Qui, cum in culpa & maleficio revicti
 sunt, perfugiunt ad fati necessitatem.* Ita Cicero,
iudicio revinci; Livius, *crimen revictum*: Lucretius
 IV, 489.

*An poterunt oculos aures reprehendere? an aures
 Tactus? an hunc porro tactum sapor arguet oris?
 An confutabunt nares? oculive revinent?*

Vides, opinor, veram hujus vocabuli notionem;
 ab Horatii certe sententia profusus alienam. Nam
 quod ex Lucretio citant, I, 586.

nam si primordia rerum

Commutari aliqua possent ratione revicta:
 & V, 410.

Inde cadunt vires aliqua ratione revictae:
 hoc est, victae, labefactae, tentatae: id uti lubri-
 cum sane incertumque est, cum variant ibi co-
 dices manuscripti; ita quantumvis sit sincerum,
 tamen nonnisi a iudiciis tratatum esse videatur; ut
 illud de iisdem Primordiis, lib. I, 530.

Nec ratione queunt alia tentata labare:
 quale illud Nostris Epist. I, 18.

Ut penitus notum si tentent crimina:
 & proinde illud *REVICTAE* longe infra Horatii
 sensum. & Drusi laudes sit existimandum.

26. NUTRITA FAUSTIS SUB PENETRALIBUS
 Scholiastes Porphyrius ad locum: *Quia non potest
 Drusum laudare nunc, ut filium Augusti: ab eo edu-
 catum institutumque dicit.* Bene sane: verum illud
 demiror, cum in eo jam sit Noster, ut institutio-
 nem & disciplinam laudet familiae Augustae,

asseratque pene plus *doctrinae & cultui* Drusum,
 quam naturae & *indoli* debuisset; quo tandem con-
 silio FAUSTA *penetralia* dixerit. Nullum profecto
 epitheton vel data opera feligere potuit magis
 alienum. Quorsum enim *disciplina & cultus*; si
fortunae & sausitati adscribenda erant omnia?
 Haec quidem se mutuo subvertunt, neque in uno
 eodemque loco possunt consistere. Sed cave cre-
 das Horatium hujus culpa affinem esse; quan-
 quam omnes quos viderim codices scripti editi-
 que in lectione hac conspirent. Auctor enim spon-
 sorque esse ausim, sic a poetae manu locum pro-
 fectum esse:

Sensere, quid mens rite, quid indoles

Nutrta SANCTIS sub penetralibus.

Lippus aliquis librarius jam a multis saeculis hanc
 labem invexit, literarum similitudine deceptus.
 Quippe *f & n* quam simillimas esse *f & u* nemo
 non videt: in vetustis autem membranarum *et & st*,
 ubi uno calami ductu scribuntur, vix inter se
 dignosci posse fide optima affirmare possum. Ce-
 terum *sanctis penetralibus* nullum in omni Latio
 aptius vocabulum est, ubi de educatione & mo-
 ribus, velut hoc in loco, agitur. Cicero Philip-
 pica II, c. 27. *O audaciam immanem! tu etiam in-
 gredi illam domum (Pompeii) ausus es? tu illud
 SANCTISSIMUM LIMEN intrare? & mox c.
 28. Quid enim illa DOMUS viderat nisi pudicum,
 nisi ex optimo more & SANCTISSIMA DISCIPLINA?*
 Juvenalis Sat. XIV, 68.

Illud non agitas, ut SANCTAM FILIUS omni

Aspiciat sine labe DOMUM, vitioque carentem?
 Columella, lib. X.

Casta fides colitur nobis, SANCTIQUE PENATES.
 Porcius Latro Declam. in Catilinam. *Nec Druso
 SANCTISSIMI sui PENATES, nec Saturnino jus
 sacrosanctae dignitatis auxiliatum est.* Valerius Max.
 VI, 5, 1. *Tempus est Justitiae quoque SANCTA PE-
 NETRALIA adire.* Idem II, 7, 6. *Tu, Postumi dicta-
 tor, A. Postumium, quem ad generis PENETRA-
 LIUMQUE SACRORUM successionem propagandam
 genueras.* Idem IX, 15, 3. *de domo Octaviae soro-
 ris Augusti loquens: Ut eodem tempore SANCTISSI-
 MI PENATES, & veri sanguinis memoria spoliaren-
 tur, & falsi sordida contagione inquinarentur.* Ta-
 citus Annaal. V, 1. *de Livia Augusti uxore, Drusi*
 hu-

Fortes creantur fortibus & bonis:

30 Est in juvencis, est in equis patrum

Virtus; neque inbellem feroces

Progenerant aquilae columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,

Rectique cultus pectora roborant:

35 Utcumque defecere mores,

Dedecorant bene nata culpae.

Quid debeas, ô Roma, Neronibus,

Testis Metaurum flumen, & Hasdrubal

Devictus, & pulcher fugatis

40 Ille dies Latio tenebris,

V. 31. NEC.

Qui

hujus matre: SANCTITATE DOMUS *priscum in marem, comis ultra quam antiquis feminis probatum.* Peculiari vero ratione penetralia Augusti *sancta* vocabantur; cum quia ipsum domini cognomen *sanctum* significat, ut Glossae Philoxeni; *Augustus, ΙΕΡΟΣ, sanctus.* Ovid. Fast. I, 607.

Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes: Hic socium summo cum Jove nomen habet.

Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur Tempia, sacerdotum rite dicata manu.

Tum praeterea, quia in ipso palatio duo templa erant, Vestae & Apollini dedicata. Idem Metam. XV, 864.

Vestaque Caesareos inter sacrata penates, Et cum Caesarea tu Phoebe domestice Vesta.

Vides jam quam multis nominibus SANCTA dici mererentur *penetralia* domus Palatinae; tum ob sanctam disciplinam, tum ob sanctum Augusti nomen, tum ob sancta Deorum templa ibi aedificata, ut de vera hujus loci restitutione vix amplius, opinor, dubitare possis.

29. FORTES CREANTUR FORTIBUS ET BONIS] In principe editione Veneta & majore parte membranarum alia distinctio est;

Fortes creantur fortibus: & bonis

Est in juvencis, est in equis patrum Virtus:

quam viri insignes Stephanus, Xylander, alique amplectuntur. Quibus accedit fere praestantissimus Nic. Heinsius, sic reponens ex conjectura;

Fortes creantur fortibus; UT bonis

Est in juvencis &c.

Multis tamen nominibus tam interpunctio illa,

quam emendatio displicet. Principio enim, *fortibus & bonis* receptissima apud auctores formula nullo modo hic dividi & distrahi debet. Noster Epist. I, 9.

Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque. Gellius XV, 2. *Tamquam Plato laudes ebrietatis scripsisset, utilemque esse eam bonis ac fortibus viris censuisset.* Cicero Epist. Fam. III, 11. *Quae quidem, etiam in summa bonorum ac fortium civium copia, rueri tales viros deberet.* Ibidem V, 19. *Id quod omnes fortes ac boni viri facere debent.* Idem in Verrem III, 69. *Quem ego, judices, quamvis bonum fortemque facile paterer evadere.* Ita Cicero alibi sexies, credo, deciesve diversis locis. Deinde & sententiae ipsi vim ac injuriam faciunt, qui *bonis* referunt ad *juvencis & equis.* Ea vero jam paucis explicanda est: quia plerisque interpretes perperam haec cepisse video. Differit hic Noster de commodis bonae educationis. Verum est, inquit, & concedimus, Fortes & bonos sibi similes procreare: generosum equum etiam pullum generosum gignere; neque ex aquilis columbas, verum aquilas nasci: doctrina tamen & institutio naturalem indolem roborant promoventque; & quaecumque eae deficiant, quantumvis bene nata in culpas & vitia prolabantur. Haec argumenti vis est, & orationis series: ubi jam forte per te vides in *Fortes creantur fortibus* verbum postremum casu dativo, non ablativo, proferri; & proinde activam hic significationem efficere. Non enim id vult, *Fortes non nisi a fortibus creari;* verum *Fortes parentes non nisi fortes filios creare.* Quam-

Qui primus alma risit adorea;
 Dirus per urbis Afer ut Italas,
 Ceu flamma per taedas, vel Eurus
 Per Siculas equitavit undas.
 45 Post hoc secundis usque laboribus
 Romana pubes crevit, & inpio
 Vastata Poenorum tumultu
 Fana Deos habuere rectos.
 Dixitque tandem perfidus Hannibal;
 50 CERV I, luporum praeda rapacium,
 Sectamur ultro, quos opimus
 Fallere & effugere est triumphus.
 Gens, quae cremato fortis ab Illo
 Jactata Tuscis aequoribus sacra
 55 Natosque maturosque patres
 Pertulit Ausonias ad urbis,

Duris

Quamobrem, si sequentia sic ordinas, *Virtus patrum est in BONIS juvenis & in BONIS equis*; corruptis plane sententiam, quae aliud quid & majus designat: *Virtus scilicet patrum est univ[er]se & generatim in juvenis & equis*: virtus animalis generosi numquam deficit & degenerat in sobole. Illud igitur interpretes nostros fefellit, & devios abripuit, quod passivè & casu ablativo acciperent illud *Fortibus*; *fortes scilicet filios non nisi a fortibus parentibus gigni*. Hoc enim posito, rectè tum & comimode sequeretur illud, *Est in BONIS juvenis patrum virtus, sive boni pulli non nisi ab equis bonis generantur*. Sed hunc, ut jam diximus, sensum tum argumenti vis & series respuit, tum & sequentia prorsus refutant,

neque imbellem feroces

Progenerant aquilae columbam:

quippe eo pacto, inversis verbis dicendum fuerit,
neque imbelles ferocem

Progenerant aquilam columbae.

Verum haec, quae alicujus forte sunt subtilitatis, haecenus, nam ut sagaci & vigilantì lectori satis diximus, ita tardo aut supino nimium.

36. DEDECORANT BENE NATA CULPAE] Diverfam ab hac lectionem secuti sunt Scholiastae ve-

teres; INDECORANT, aiunt, *id est, indecora faciunt, ac per hoc DEDECORANT significat*. Eandem & codices aliquot adhuc servant, Lambini tres, & Pulmanni unus; ex nostris Graevianus veterrimus, Galei, Bodleianus, a prima manu Magdalenenfis, & pro varia lectione Battelianus. Et mihi quidem vera videtur haec scriptura: licet alibi nusquam ea vox jam reperiatur. Unde enim bonis illis Librariis subnasci potuit; nisi in exemplaribus suis ita scriptam invenissent? Certe rite & legitime formata est: ut enim a *dedecore, dedecoro*; ita ab *indecore indecoro* deduci potest. Accius in Athamante apud Nonium:

Cujus sit vita indecoris, mortem effugere turpem haut convenit.

Virgilius XII, 679.

nec me indecorem, germana, videbis.

qui & alibi quater eo vocabulo usus est: Claudianus in Rufinum III, 58.

At nos indecores longo torpebimus aevo.

Tamen vetus Enarrator Juvenalis ad Sat. XIV. v. l. citat in hoc Nostri loco DEDECORANT: sed & ibi consulendae erunt membranae.

- Duris ut ilex tonsa bipennibus
 Nigrae feraci frondis in Algido,
 Per damna, per caedis, ab ipso
 60 Ducit opes animumque ferro.
 Non Hydra secto corpore firmior
 Vinci dolentem crevit in Herculem;
 Monstrumve submisere Colchi
 Majus, Echioniaeve Thebae.
 65 Merces profundo, pulchrior evenit:
 Luctere, multa prouit integrum
 Cum laude victorem; geritque
 Proelia conjugibus loquenda.
 Carthagini jam non ego nuntios
 70 Mittam superbos: occidit, occidit
 Spes omnis, & fortuna nostri
 Nominis, Hasdrubale interemto.

v. 66. VULG. PRORUET. 67. GERETQUE.

NIL

60. DUCIT OPES ANIMUMQUE FERRO] Magdalenensis noster & Bodleianus ANIMOSQUE: ita prorsus apud Virgilium Aen. II, 799.

Undique convenere animis opibusque parati.
 & Statium Silv. III, 1.

Macte animis opibusque, meos imitate labores.
 Tamen plures hic & antiquiores sequimur, in quibus est ANIMUMQUE; ut Caesar de Bello Gallico VII, 76. Omnesque & animo & opibus in id bellum incumberent. Sane Noster varietatem numeri videtur studio confectatus esse, ut supra Carm. IV, 2.

& vires animumque moresque

Aureos educit in astra.

ubi potuit pariter ANIMOSQUE; uti sane a prima manu exhibet codex Petrensis; neque aliter Virgilius Aen. II, 617.

Ipsae pater Danaeis animos viresque secundas
 Sufficit.

Valerius Flaccus I, 243.

Vos quoque nunc vires animosque adserte paternos.
 Idem IV, 621.

Sed te non animis, nec solis viribus aequum.

Maluit tamen VIRES ANIMUMQUE, & varietatis

& Euphoniae gratia: ut Virgilius quoque Aen. IX, 717.

Hic Mars armipotens vires animumque Latinis
 Addidit.

& ibidem 764.

Juno vires animumque ministrat.

Stadius Silv. I, 4.

Ipsae veni, viresque novas animumque ministra.
 & Theb. VIII, 522.

Tum magis atque magis vires animusque recedunt.

Severus in Aetna.

Tum vero, ut cuique est animus viresque, rapina
 Tutari conantur opes.

Caesar de Bello Civ. I, 64. Quorum aut animus aut vires videbantur suscinere non posse. Cicero in Partit. Orat. c. 35. Si aut vires, aut animum, aut copias, aut opes absuisse demonstrabit. Livius IV, 19. A. Cornelius Cossus, animo ac viribus par. XXI, 17. Ceterum Acerranis plus animi quam virium erat. XXIV, 8. T. Manlium fidentem & animo & viribus. Seneca Suaforia V. Functus est & animo & viribus.

65. MERSES PROFUNDO, PULCHRIOR EVENIT]
 In

75 NIL Claudiae non perficiunt manus;
 Quas & benigno numine Juppiter
 Defendit, & curae sagaces
 Expediunt per acuta belli.

V.

AD AUGUSTUM.

10 **D**IVIS orte bonis, optime Romulae
 Custos gentis, abes jam nimium diu:
 Maturum reditum pollicitus Patrum
 Sancto concilio, redi.
 5 Lucem redde tuae, dux bone, patriae:
 Instar veris enim voltus ubi tuus
 Adfulsit populo; gratior it dies,
 Et soles melius nitent.
 Ut mater juvenem, quem Notus invido
 10 Flatu Carpathii trans maris aequora
 Cunctantem spatio longius annuo
 Dulci distinet a domo,

v. 73. PERFICIENT.

Vo-

In Graeviano & Regiae societatis recte MERSES: ceteri fere nostri cum Lambini aliquot & Cruquii MERSUS; quod nullo modo ferri potest. Oportuit enim *mersa*, non *mersus*; cum referatur ad GENS quae cremato fortis ab Illo. Mox v. 66. & 67. Galei codex, PRORUIT & GERITQUE; quorum prius etiam in veterrimo Graeviano est, posterius in Zulichemiano. Utrumque placet; ut respondeant *q̄* EVENT. Et certe hic tempus praesens, Hasdrubale jam tum victo & occiso, fortiores & praesentiores vires arguit. Denique & in v. 73.

Nil Claudiae non perficient manus, praestat, opinor, cum vetustissimo omnium Blandinio, & altero inter Pulmannianos optimo, & quibusdam Lambini, reponere PERFICIUNT. Gens Claudia, inquit, per omnes aetates rebus gestis clarissima, nihil non perficit, quodcumque aggreditur.

9. QUEM NOTUS INVIDO FLATU] Tres apud Torrentium fidelissimi, ut ait, codices INVIDO habent; quod sollemne est Noti epitheton: ut Noster alibi Epod. X.

Fonius udo cum remugiens sinus

Noto carinam ruperit.

Stadius Silv. I, 6.

quas udo Numidae rapuere sub Austro.
 & iterum II, 4.

Nec quas humenti Numidae rapuere sub Austro.
 Virgil. Georg. I, 417.

& Juppiter uvidus Austris.

Avienus in Arateis:

nam crassus desuper aer

Cornua caeca premit, NOTUS UVIDUS aera cogit.
 Melior tamen est recepta lectio, quam & in omnibus nostris invenimus,

quem notus INVIDO

Kk 3

Flatus

Votis ominibusque & precibus vocat;
Curvo nec faciem litore demovet:

15 Sic desideriiis ieta fidelibus

Quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat:

Nutrit farra Ceres, almaque Faustitas:

Pacatum volitant per mare navitae:

20 Culpari metuit fides:

v. 18. Vulg. Nutrit RURA.

Nul-

*Elatu Carpathii trans maris aequora
Dulci distinet a domo.*

Uideo enim perpetuum & generale hic adiectivum esset, nihilque adderet sensui praeter poetice dignitatem: at illud INVIDO non ornat modo, sed & auget sententiam; neque de communi petitum est, sed ex ipso loci solo nascitur. Sic Hero Leandro, apud Ovidium, v. 21.

*Aut mare prospiciens, odio concita vento
Corripio verbis aequora paene tuis.*

& ibidem, 120.

*Quoque minus venias, INVIDA pugnat hiems.
Staius Silv. V, l. v. 149.*

*sic plena MALIGNO
Afflantur vineta NOTO: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidae sic obviam puppi
INVIDET, & velis adnubilat AURA secundis.*

13. VOTIS, OMNIBUSQUE ET PRECIBUS VOCAT] Turbant hic codices Manuscripti: Reginensis; *Votis omnibusque & precibus advocat.* Galeanus: *Votis omnibus & cum precibus vocat:* Ceteri fere, *Votis omnibusque & precibus vocat.* Editio Veneta 1478. *Votis omnibus atque precibus vocat.* Altera 1490. *Votis omnibus hunc & precibus vocat.* Illud OMNIBUS speciosum est satis. Caesar de Bello Gall. VI, 31. *Casivulcus omnibus precibus detestatus Ambiorigem.* Ibidem VII, 26. *Flentesque projectae ad pedes suorum, omnibus precibus petierunt.* & 78. *Cum ad munitiones accessissent, stentres, omnibus precibus orabant.* Seneca Oedip. V, 205.

Adest petitus omnibus votis Creon.

Quintilianus Declam. VI. *Et, ut cupiditas fecerat blandum, obsecravit omnibus precibus.* Cicero Caesari, in Epist. ad Atticum IX, 11. *Quamobrem a te peto, vel potius omnibus precibus oro & obsecror.* Idempr o Cn. Plancio c. 10. *Quod Marium*

linguentem terram eam, quam servaverat, lacrimis votisque omnibus prosecuti sunt: ubi tamen doctissimus & mihi, dum vixit, amicissimus Graevius o manuscriptis ex membranis Erfurtensibus edidit, terram, quam servaverat, votis, ominibus, lacrimisque prosecuti sunt. Recte hoc & pro solito suo iudicio vir celeberrimus. Quin & in Nostro sola illa sana est lectio, quae nunc ubique fere obtinet, & ex Acrone, codice Leidensi & aliis stabilitur;

Votis OMNIBUSQUE & precibus vocat: Livius Lib. I. in Praefatione. *Cum bonis potius OMNIBUS, VOTISQUE, & PRECATIONIBUS Deorum Dearumque (si ut poetis, nobis quoque mos esset) libentius inciperemus.* Aufonius Epist. XXIV. ex manifesta Nostri imitatione,

*Accurre, o nostrum decus, o mea maxima cura,
VOTIS, OMNIBUSQUE bonis, PRECIBUSQUE vocatus*

Adpropera.

18. NUTRIT RURA CERES] Vide modo totum distichon:

Tutus bos etenim RURA perambulat:

Nutrit RURA Ceres, almaque Faustitas.

& deinde tecum cogita, ecquam gratiam & venerem habeat ista repetitio. Mihi quidem RURA RURA rus merum & librariorum stuporem sapere videtur: quod & censuit excellentem vir ingenio Tanaquillus Faber; & proinde priorem versum sic voluit refingere:

Tutus bos etenim PRATA perambulat.

Et ne dubium quidem est, quin, si ita libitum fuerit, sic scribere potuerit Noster, ut Carm. III, 18.

*Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus.*

Seneca

Nullis polluitur casta domus stupris:
 Mos & lex maculosum edomuit nefas:
 Laudantur simili prole puerperae:
 Culpam poena premit comes.

25 Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
 Quis Germania quos horrida parturit
 Foetus? incolumi Caesare, quis ferae
 Bellum curet Hiberiae?

Condit

Seneca Herc. Fur. v. 141.

*Ludit prato liber aperto
 Nondum rupta fronte juvencus.*

Verum ut in vitio detegendo sagax, ita in medicina facienda infelix fuit Tanaquillus: sanus enim & sincerus est prior verficulus; neque incrustatione est opus. In posteriore illo latet ulcus,

Nutrit rura Ceres almaque Fauſtitas:

Quid enim, amabo, est *nutrire rura*? *Rura* sunt arva, prata, campi, saltus, &c. pro varia terrarum forma & situ. Quis vero mortalium *nutriri* dixit res ejusmodi? Nihil *nutriri* dicitur, ne per metaphoram quidem, nisi quod augeri & incrementum capere potest, ut *arbores, segetes, fructus*; ut *odium, amor, bellum, incendium*, & id genus alia. Qui malum igitur Ceres *rura nutrire* poterit? an illa rus exiguum aut modicum reddet ingens, quale miluus pervolare nequeat? Quod si *rura ipsa non crescunt*, neque proinde *nutriuntur*. Quid multa? numquam ab Horatio hoc profectum est, neque a quoquam veterum; sed a caecutientibus librariis. Olim enim turbatum fuisse in hoc loco codex Graevii indicio est, in quo hodie sic habetur,

Nutrit...ra Ceres,

& superne scriptum est alia manu *ru*. Illud vero ingenue monendum est (ne lector plus aequo fortasse faveat conjecturae nostrae) unicam modo literam erasam esse, ut ex spatiolo constat: adeo ut a primo forte exaratum fuerit *NUTRITURA*. Sed utcumque hoc fit; vix dubito, quin sic locus exierit ab Horatii manu:

*Tutus bos etenim RURA perambulat:
 Nutrit FARRA Ceres, almaque Fauſtitas.*

Omnia enim mirifice conveniunt, sive ad scripturam respicias, seu ad sententiam. Recte enim

dixeris, *NUTRIT farra*, ut Ovidius Fast. IV, 913. Robiginem alloquens,

*Tu SATA sideribus caeli NUTRITA secundis
 Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.*

sic & *grandia farra*: quae autem grandescunt, *nutriuntur*: Servius ad Georg. I, 101. *carmen rusticorum antiquum* memorat.

*Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra,
 Camille, metes.*

Idem habes apud Macrobiurn Saturn. V, 20. Contra *vegrandia farra* sunt parva & exigua. Ovid. Fast. III, 445.

*Nunc vocor ad nomen: vegrandia farra colonae,
 Quae male creverunt; vescaque parva vocant.*

Recte itidem *Nutrit farra CERES*: ea enim sub Cereris tutela sunt. Ovid. Fast. I, 672.

*Placentur matres frugum Tellusque Ceresque
 Farre suo, gravidae visceribusque suis.*

& mox v. 679. eisdem sic alloquitur,
Vos date perpetuos teneris sementibus AUCTUS.
 & ibidem II, 519.

*Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant:
 Primitias Cereri farra reſecta dabant.*

Atque inde explicandum est illud, *almaque Fauſtitas*; quod nove protulit Horatius, neque alibi hodie reperitur. *Fauſtitas* enim est *prosperitas*, & ad fruges sive *farra*, non ad *rura*, referri debet; ut ipse carmine sequenti,

*Rite crescentem face Noctilucam,
 Prosperam frugum.*

Contra, in vulgato illo, *Nutrit rura Ceres*, etiamsi bene Latine dici possent *rura nutriri*, non enim illa omnem *ruris* proventum nutrit & tuetur; non vites, non olivas, non poma; sed *farra* tantum & fruges: ut de vera hujus loci emendatione vix ambigendum esse videatur.

Condit quisque diem collibus in suis,
 30 Et vitem viduas ducit ad arbores:
 Hinc ad vina venit laetus, & alteris
 Te mensis adhibet Deum:
 Te multa prece, te prosequitur mero
 Defuso pateris; & Laribus tuum
 35 Miscet numen, uti Graecia Castoris
 Et magni memor Herculis.
 LONGAS O utinam, dux bone, ferias
 Praestes Hesperiae; dicimus integro
 Sicci mane die, dicimus uvidi,
 40 Cum sol Oceano subest.

VI.

AD APOLLINEM.

DIUE, quem proles Niobeae magnae
 Vindicem linguae, Tityosque raptor
 Sensit, & Trojae prope victor altae
 Phthius Achilles,

v. 31. Vulg. REDIT.

Ce-

31. HINC AD VINA REDIT LAETUS] Veteres quidem editiones habent REDIT; idque locum semel possessum sola Interpretum verecundia tenuit. Vetusissimi enim nostri Graevianus & Regienensis cum Bodleiano, & Lambini quibuldam, & ex Pulmannianis optimo,

Hinc ad vina venit.

Quod & altero suavius est, & tutius ab exceptione. Nam qui *redit ad vina*, jam tum antea vino se invitasse videatur. At hic venit ficans sobriusque ab opere rustico.

37. LONGAS O UTINAM, DUX BONE, FERIAS] Ibidem Codices optimae notae Graevianus & Regienensis, cum duobus Bersmanni, & Vigornienfi nostro sequioris aetatis,

Longas o utinam, rex bone, ferias.

quod fortasse non contemnendum. Jam enim praecesserat *dux bone*, versu quinto:

Lucem redde tuae, dux bone, patriae:

neque fatis scio an decenter & sine omni fastidio hic repeti possit. Quorsum autem tum maxime *dux bonus* dicatur, cum *longas ferias* praestet: quando illud ad bellicam laudem, hoc ad pacem atque otium pertinet? Scimus quidem Augustum, ut & sequentes Imperatores, Regium nomen aversatum esse: at hic non tam potentiae, quam familiaritatis appellatio erit; ut Epist. I. 7. etiam Maecenatem *regem* vocat,

REXQUE PATERQUE

Audisti coram; nec verbo parcius absens;

ubi *Rex* est patronus, potens amicus. Porro *Rex bone*, nota formula est, & aliis usitata. Virgil. Aen. XI, 344. de Latino.

Rem nulli obscuram, nostrae nec vocis egentem

Consulis, O BONE REX.

Stadius Theb. II, 460. de Eteocle.

ast horum miseret, quos sanguine viles

Projicit excidio, BONE REX.

Quam-

- 5 Ceteris major, tibi miles inpar;
 Filius quamvis Thetidis marinae
 Dardanas turris quateret tremenda
 Cuspide pugnax.
 Ille, mordaci velut ic̄ta ferro
 10 Pinus, aut impulsus cupressus euro,
 Procident late, posuitque collum in
 Pulvere Teucro.
 Ille non inclusus equo Minervae
 Sacra mentito, male feriatos
 15 Troas & laetam Priami choreis
 Falleret aulam;
 Sed palam captis gravis, heu nefas heu!
 Nescios fari pueros Achivis
 Ureret flammis, etiam latentem
 20 Matris in alvo:

V. 19. Vulg. LATENTES.

Quamobrem de hoc loco ampliandum esse existimo, dum vetustiores codices hinc illinc eruuntur.

17. SED PALAM CAPTIS GRAVIS] Editiones Italiae veteres CAPTIS; at Germanica Loscheri CAPTOS: quorum illud jam vulgo obtinuit; sed neutrum placet. Sive enim *gravis* absolute, sive *gravis captis*, hoc est, iratus, infestus, elegeris: vix mediocris poetæ famam impleveris. Mire variant hic membranæ; Reginenfes cum aliis CAPTIS; Petrenfes pro varia lectione CAPTOS; a Regiæ societatis codice vox illa, quaecumque fuerit, exulat; ut & a Graeviano, ubi tamen superne adscriptum est CAPTIS. Et sane suspicio est jam olim vocabulum dissyllabum ex versu excidisse; & pro vario sequentium librorum captu variis modis substitutum esse. Nam Magdalenensis & Bodleiani duo, cum Lambini aliquot & uno Torrentii, VICTOR: quod admitti forte mereretur, vel ob locum Virgillii Georg. III, 83.

dum GRAVIS aut hos,

Aut hos versa fuga VICTOR dare terga subegit: cui non absimile est illud Accii in Philocteta:

Gravis Dardaniis gentibus ultor Laertiade. nisi jam supra habuissimus, Et Trojae prope vic-

TOR *altae*; & mox, ex plurimorum quidem codicum lectione, *Ni tuis victus*. Galeanus vero Noster habet, RAPTOR; ut Plautus Epidico Act. II. Sc. 2.

Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, RAPTOR hostium.

& Virgil. Aen. II, 374.

alii rapiunt incensa feruntque

Pergama.

sed versu secundo vox eadem tum recurret, *Tityosque raptor.*

19. ETIAM LATENTES MATRIS IN ALVO] Ita jam passim circumfertur post Lambinum, & Cruquium, qui sic in suis ediderunt, dissimulata veterum codicum scriptura: quorum plerique cum omnibus antiquis impressis LATENTEM habent. Ita Torrentius, Pulmannus Berfmannusque in suis invenerunt: ita ipse in Graeviano, Leidenfi, Zulich. Magd. Petrenfi, Galei, Vigorn. Quidni itaque recipiatur: pronum enim fuit librariis pluralem hic ex singulari facere, quia praecefferat *nescios fari pueros*: contra ex plurali singularem facere & varietatis gratiam captare supra eorum captum erat. Expressit autem Noster Homeri locum Iliad. Z. v. 60.

Ni tuis flexus Venerisque gratae
Vocibus Divom pater adnuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.

- 25 Doctor argutae fidicen Thaliae
Phoebe, qui Xantho lavis amne crinis,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieiu.
Spiritus Phoebus mihi, Phoebus artem
30 Carminis, nomenque dedit poëtae.
Virginum primae puërique claris
Patribus orti,

V. 21. VICTUS.

Deliae

μηδ' ONTINA γαστέρι μήτηρ
Κέρον έντα φέροι, μηδ' ΟΣ φύγοι' άλλ' άμα
ΠΑΝΤΕΣ

Ιλίω έξυπολοίατ', άκλιδεσοι και άδαπτοι.
Ceterum nunc Torrentii, & Pulmanni alter IACENTEM; sed bene habet vox recepta. Seneca Epist. CXXIV. Siquis diceret illum in materno utero latentem, tenerum & imperfectum & informem. & paullo post, Qui maternorum viscerum latens onus est. Tacitus Hist. II, 13. Cum per cruciatus interrogarent, ubi filium occuleret; illa uterum ostendens, LATERE respondit.

21. NI TUIS VICTUS] Sine membranarum ope nemo hanc lectionem in dubium vocaverit: vocibus enim sive precibus victus passim occurrit. Livius XXIII, 8. Victus patris precibus lacrimisque. & XLII, 22. Praetor Popilliae familiae precibus victus. Tacitus Annal. IV, 57. Augustus precibus uxoris victus. Noster Epod. ult.

Castor

Fraterque magni Castoris victi prece.
Sed Blandinae membranae Cruquii, omnium antiquissimae, suggerunt flexus:

Ni tuis FLEXUS Venerisque gratae
Vocibus Divom pater adnuisset.

Valerius Flaccus III, 615.

Ergo animum flexus dictis instantis,
Virgil. Georg. IV, 399.

Nam sine vi non ulla dabit praecepta, neque illum
Orando flectes.

ubi codex Medicus apud Pierium, Orando vinces; ut Nostri hic habent victus. Ovidius Epist. Helenae.

His ego blanditiis, sic peccatura fuisset,
Flecterer.

Utram igitur lectionem praeferemus; cum utraque proba sit; Mihi quidem FLEXUS arridet magis, cum ob venerandam Blandinii codicis auctoritatem, tum ob vocem quae sequitur, ADNUISSET. Qui enim adnuis, eo ipso flectitur; & venuste continuatur metaphora. Quid quod Ovidius hunc ipsum locum videtur imitatus, Art. Amat. I, 441.

Hectora donavit Priamo prece motus Achilles:

FLECTITUR iratus voce rogante deus.

& Corippus Africanus lib. I.

VOCIBUS his FLEXUS cessit.

25. DOCTOR ARGUTAE FIDICEN THALIAE] Apollo doctor est Musarum & Poëtarum: quis negat? Lucanus in Panegyrico:

Sive chelyn digitis & eburno verbera pulsas,

Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus:

Et te credibile est Phoebus didicisse magistro.

Quin & Musae Poëtaeque arguti sunt, ut Graecis Μούσαι διγύτοι; Noster Epist. II, 2.

Qui minus argutos vexat furor iste poëtas?

Martialis Epigr. VI, 34.

Nolo quot arguto dedit exorata Catullo

Lesbia.

& VIII, 73.

Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli.

Bene itaque habent DOCTOR ARGUTAE, neque temere sunt de loco movenda, quem a primis Typographiae initiis in editionibus cunctis possederunt. Manuscripti tamen hic variant. In tribus suis invenit Torrentius. DOCTOR ARGUTAE: atque

35 Deliae tutela Deae, fugacis
 Lyncas & cervos cohibentis arcu,
 Lesbium servate pedem meique
 Pollicis ictum;
 Rite Latonae puerum canentes,
 Rite crescentem face Noctilucam,
 Prosperam frugum, celeremque pronos
 40 Volvere mensis.
 Nupta jam dices; Ego Dîs amicum,
 Saeculo festas referente luces,
 Reddidi carmen, docilis modorum
 Vatis Horati.

VII.

atque equidem *duktor* ipse quoque reperi in Reginensi & Vigornienti; *Argivae* autem Leidensis & Graevianus in margine exhibent pro varia lectione. Unde quadruplicem jam habemus scripturae differentiam,

Doctor argutae
Ductor argutae
Doctor Argivae
Ductor Argivae } *fidicen Thaliae.*

Quenam autem ex his quattuor una vera & sincera sit, conjectando assequi, res lubrica est & aleae plena. Placuit optimo Torrentio, quam ex libris suis protulit, *Ductor Argivae*. Et *duktor* quidem *Thaliae*, ut erudite ipse explicat, erit *Apollo MOYΣΑΓΕΤΗΣ Musarum ductor*, quod Phoebe cognomen apud Graecos notissimum est. Et sic Euripidi in *Medea* v. 425. *Phoebus est DUCTOR CARMINUM,*

Φοῖβος ἀγχιτόρ μελαεῶν.

Id tamen non nihil officit huic lectioni, quod continuo jam praecesserat;

meliore DUCTOS Alite muros.

Ductos enim & *duktor* sic proxime posita ingratum quiddam sonant, ut & bene animadvertit Dacierius. *Doctor* itaque, si cui ea vox magis aridet, eadem prorsus notione substitui potest. Quippe *Μισσαγίτης* verti poterit *Doctor Musarum*; ut *χορηγός* sive *ἡγεμὸν χοροῦ*, *dux chori* est idem qui *χοροδιδασκαλός chori doctor & magister*. Hesy chius: *Χορηγός, διδάσκαλος, ἡγάρχοι*. Pollux IX, 5. *Ἐκάλον δὲ διδασκαλίῳ καὶ χορὸν (lege χορηγίον) ὅποτε καὶ τὸν διδασκαλόν, χορηγόν καὶ τὸ*

διδασκαλόν, χορηγόν. Quod ad *ARGIVAE* attinet, id sane mirifice placet; & *Argivae Thaliae* perinde fuerit, ac si *Graecae Musae* dixisset: ut *Carm. II, 16.*

Spiritum Graiae tenuem Camenae.
 IV, 8.
Calabrae Pierides.
 IV, 9.
Ceae Camenae.
 Ovidius Trist. II.
Præcepit Lyrici Teia musa senis.

Martialis XII, 94.
Fila lyrae movi Calabris exculta Camenis.
 Aufonius Epist. XII.
 ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ μετέχων ΜΟΥΣΗΣ Latiaeque
 Camenae.
 Virgilius Eclog. VI.

NOSTRA nec erubuit silvas habitare THALIA: ubi Servius, *NOSTRA*, id est, *ROMANA*. Atque his jam constitutis, vide quam pulchra & venusta sententia effulgeat,

Doctor Argivae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieus.

Tu, inquit, qui *Alcaeum & Sapphonem* tuo numine afflatus divina olim carmina pangere docuisti, mihi quoque, qui in *Daunia* natus primus Itatorum illos imitatus sum, eundem jam spiritum & artem & honorem imperti. Porro sub *Argivorum* nomine omnes Graecos, atque adeo *Lesbios*, comprehendi posse, facile ex multis poetarum locis probaveris. Virgil. *Aen. I, 44.*

VII.

AD TORQUATUM.

DIFFUGERE nives: redeunt jam gramina campis,
 Arboribusque comae:
 Mutat terra vices; & decrefcentia ripas
 Flumina praetereunt:
 5 Gratia cum Nymphis geminisque fororibus audet
 Ducere nuda choros.
 Immortalia ne fperes, monet annus, & alnum
 Quae rapit hora diem.
 Frigora mitefcunt zephyris: ver proterit aestas,
 10 Interitura, fimul
 Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox
 Bruma recurrit iners.

Damna

Pallasne exurere classem Argivum?
 & II, 254.
Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat.
 Propert. II, 19.

*Vidistis quandam Argiva prodire figura,
 Vidistis nostras: utraque forma sapit.*
 Martial. IV, 55.

*Argivas generatus inter urbes,
 Thebas carmine cantet & Mycenae —
 Nos Celtis genitos & ex Iberis
 Nostrae nomina duriora terrae
 Grato non pudeat referre versu.*
 ubi *Argivi* clare designant Graecos quoscumque;
 & proinde *Argiva Thalia* eadem erit ac *Graeca*;
 & ex opposito respondebit *Camena Daunia* sive
Romanae.

7. ET ALMUM QUAE RAPIT HORA DIEM] DUO
 Torrentiani ALBUM; & similiter Franekeranus;
 & Graevianus pro varia lectione. Sed *dies albus*
 esset *hilaris, laetus, faustus*, ut Graecis *λευκὴ ἡ-
 μέρα, ἡδίστη καὶ ἀγαθή*. Quod ad Horatii mentem
 nihil facit: non enim quaelibet *hora* diem hila-
 rem & candidum solem vehit. Silius Italicus lib.
 XV.

*Sed current ALBUSQUE DIES, horaeque serenas,
 Et molli dabitur victu sperare senectam.*
 Quare retinendum est cum editis ALMUM, per-
 petuum Diei epitheton. Virgil. Eclog. VIII.

*Nascere, praeque diem veniens age, Lucifer, al-
 mum.*
 & Aen. V, 64.

*si nona diem mortalibus alnum
 Aurora extulerit.*
 Boëtius in Consol. IV, 6.
*Vesper seras nunciat umbras,
 Revehitque diem Lucifer alnum.*
 Ceterum Vigornienfis noster absurde *POIUM* pro
diem ingerit.

15. QUO PIUS AENEAS] Ita jam in editis ubi-
 que circumfertur: verum aliud suggerit melior
 pars membranarum. Codex antiquissimus Blandi-
 nius, *Quo PATER Aeneas*: atque ita nostri Re-
 ginenfis, Battelianus, Magdalenensis, Bodleiani
 duo, & a prima manu Graevianus; neque aliter
 unus Torrentii & Lambini aliquot. Quod vel ob
 solam Blandinii auctoritatem reducendum est. Et
 sane *pater Aeneas* vices aut amplius apud Virgi-
 lium occurrit: idque ex more, quia Pater erat gen-

Damna tamen celeres reparant caelestia lunae:

Nos ubi decidimus

15 Quo pater Aeneas, quo Tullus, dives & Ancus,
Pulvis & umbra sumus.

Quis scit an adjiciant hodiernae craftina summae
Tempora Dî superi?

Cuncta manus avidas fugient heredis, amico

20 Quae dederis animo.

Cum semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria;

Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

25 Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:

Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

v. 15. Vulg. P I U S Aen.

gentis Romanae, unde Aeneadae vocabantur.
Ennius Annal. I.

*Te nunc sancta precor Venus & genetrix
Patris nostri.*

Neque vero opus est, ut *pius* ideo assumatur,
quo ostendat nec *pietatem* neque *divitias* adversus
mortem valere. Eandem enim sententiam sine
ullo epitheto posuit Epist. I, 6.

Ire tamen restat, Numa quo devenit & Ancus.
Illud vero de *pietate* mox habemus versu 23.

*Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.*

Quod & ipsum maximo est argumento, rejicien-
dum esse *P I U S*; ne in tam brevi carmine bis
eadem sententia putide repetatur. Quin & illud
demiror, quo nomine sive Tullum sive Ancum
divitem appellaverit: quando uterque scriptoribus
aliis inter antiquae paupertatis exempla memore-
tur. Juvenalis Sat. V. v. 57. de puero formoso:

*Flos Asiae ante ipsum, pretio majore paratus,
Quam fuit & Tulli census pugnacis, & Ancii.*

Claudianus de Bello Gildonico v. 110.

Ipsa nocet moles, utinam remeare liceret

Ad veteres fines, & moenia pauperis Anci.
Cur igitur hic *dives* sit, sane nequeo conjicere;
nisi forte librariorum facinus est, & sic a primo
erat scriptum,

Quo pater Aeneas, quo Tullus, pauper & Ancus.
16. PULVIS ET UMBRA SUMUS] Battelianus no-
ster,

Pulvis & OSSA sumus.
ut Aufonius Epitaph. XXXVIII.

Mutus in aeternum sum CINIS, OSSA, nihil.
Idem tamen Epitaph. XVII. lectionem receptam
confirmat, manifesta imitatione:

*Nastes Amphimachusque Nomionis inclyta proles,
Duçtores quondam, pulvis & UMBRA sumus.*

19. CUNCTA MANUS AVIDAS] Meo quidem ju-
dicio suavior esset compositio, si sic legeretur,

*Cuncta manus AVIDI fugient heredis, amico
Quae dederis animo.*

Ita Sat. II, 3. v. 151.

Ni tua custodis, avidus jam haec auferet heres.
Sed membranae, quarum adhuc notitia est, re-
pugnant: aliae sunt e tenebris eruendae.

VIII.

VIII.

AD CENSORINUM.

DONAREM pateras grataque commodus,
 Censorine, meis aera sodalibus:
 Donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum: neque tu pessima munerum
 5 Ferres, divite me scilicet artium
 Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
 Hic saxo, liquidis ille coloribus
 Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.

Sed

9. NON TIBI TALIAM] Blandinius antiquissimus cum Graeviano nostro, Reginensi, & melioribus aliis, NEC. Quod etsi leve est, non ideo tamen neglegendum.

12. PRETIUM DICERE MUNERI] Editio Veneta MUNERI, Germanica Loscheri MUNERIS. Inde in sequentibus pro vario Interpretum judicio nunc hoc, nunc illud obtinuit & adhuc obtinet. Sed melioris notae Codices, in quibus Leidensis noster & Graevianus cum aliis MUNERI; atque id sine dubio rectius. *Pretium dicere muneri, i. e. statuere, ponere.* Terent. Prolog. Hecyrae.

Si numquam avare pretium statui arti meae.

Seneca Epist. 87. *Quis pleno saeculo ullum pretium ponit, nisi quod pecuniae in eo conditae numerus effecit? Sic dicere alicui diem, nomen, mulieram &c.*

17. NON INCENDIA CARTHAGINIS] Omnino meretur hic locus, vel ipsius Horatii causa, cujus honos & doctrina hic maxime periclitantur, diligenter expendi:

Non celeres fugae

Recessitque retrorsum Hannibalis minae:

Non incendia Carthagini impiae,

Ejus qui domita nomen ab Africa

Lucratus rediit, clarius indicant

Laudes, quam Calabriae Pierides.

ubi, ut hodie quidem exhibent omnes ubique

codices, hoc clare dicitur, *Non Hannibal ex Italia fugatus, & retro in Libyam pulsus, non Carthago incensa, clarius indicant laudes Scipionis Africani, quam Musa Ennii Calabri, qui belli Punici historiam versibus condidit.* In quibus horribilis sane hallucinatio est, quae vix in ullum hominem de media plebe cadere potuit. Primo enim *Hannibalis fugam & Carthagini incendium* uni & eidem Scipioni adscribit. Atqui Hannibalem ex Italia retraxit P. Cornelius P. F. Scipio, anno ab Urbe condita DL; idemque diem suum obiit circa annum DLXVI. Carthaginem vero incendit P. Cornelius Scipio Aemilianus, filius quidem L. Pauli Aemilii naturalis, nepos vero superioris Scipionis adoptivus, A. U. C. DCVII, plus annis XL ab alterius obitu. Deinde Ennium innuit in poemate suo Carthagini incendium attigisse; cum Ennius A. U. C. DLXXXIV. mortuus sit, neque Annales suos ultra annum DLXVII deduxerit. Quid cum illo facias, qui talia portenta admittit; qui avum a nepote, Punicum bellum secundum a tertio nescit distinguere; qui dimidii saeculi intervallum susque deque habet? Tamen haec dissimulant plerique Interpretes, praecerecundia magis, ut crediderim, quam ignorantia: soli Chabotius Dacieriusque ingenue & aperte culpam arguunt; in eo tantum injuriam, quod Horatio ipsi crimen impingant, non librariis potius omnia contaminantibus. Quid enim? an ille, re fere recente, tum id ignoraverit, quod hodie deci-

- 10 Sed non haec mihi vis; nec tibi talium
 Res est aut animus deliciarum egens.
 Gaudes carminibus: carmina possumus
 Donare, & pretium dicere muneri.
 Non incisa notis marmora publicis,
 Per quae spiritus & vita redivit bonis
 15 Post mortem ducibus; non celeres fugae
 Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae;
 Non incendia Carthagini impiae,
 Ejus qui domita nomen ab Africa
 Lucratus rediit, clarius indicant
 20 Laudes, quam Calabriae Pierides: neque

v. 9. Vulg. Non tibi.

Si

decimo & septimo post saeculo pueri decennes sciunt? Fidem hominum appellamus: apage tam vesanam suspicionem: numquam hoc, o Flacce, de te credemus; *ἄλλοις ἐπ' ἐπιλοῖς τὸνδ' ἀπαθήσεις ψόρον*. Quid enim vultis, o boni? nullumne habuit amicorum (recitare enim iis sua omnia ante editionem solebat) qui tam conspicuum errorem tollere posset aut vellet? qui tam reconditum arcanum proderet, duos fuisse Scipiones, cognomine Africanos? O rem ridiculam? sed interea quid fiet, dices: quo tandem pacto Venufinum tuum ex crimine evolves? Ego vero cum pristino Catone *Carthaginem delendam esse* censeo; & spurio illo versu abolito, sic ceteros continuandos esse,

*non celeres fugae,
 Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
 Ejus qui domita nomen ab Africa.*

Agnosco enim versum Monachalis plane genii & coloris. Praeter enim *ἄριστον* crimen, cuius jam eum damnavimus, peccat insuper adversus carminis mensuram & modulationem. Quippe metri hujus indoles & artificium requirit, ut syllaba ultima Choriambi, in qua caesura & pausa fit, vocem terminet: ut,

*Dona rem pateras grataque commodus
 Censo rine meis aera sodalibus.*

Numquam ne semel quidem sciens hoc affirmo) discessit ab hac regula Noster, in versu Aesclepiadeo. Captum itaque tenemus tenebrionem, qui

modorum & artis imperitus caesuram in media voce constituit,

Non in | cendia Car | thagini impiae:
 quod quale sit flagitium, ii demum animadvertent, qui aurem habent, & quibus olim nascentibus propitia Melpomene adruit. Aliter autem ferres habet (nequis forte hic erret ignarus) in versu proxime antecedente,

Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae.
 Non enim ut prima fronte videri possit) mediam ibi vocem diffundit caesura. Quippe M litera cum vocali sua rejicitur, & perinde est ac si sic scriberetur,

Rejec | taeque retrors | Hannibalis minae:
 cujusmodi in toto opere sunt hi duntaxat, qui sequuntur, I, 21.

Hic bellum lacrimos | um hic miseram famem.

24. *Auditam moderer | e arboribus fidem.*

III, 24. *Pravi sunt element | a & tenerae nimis.*

30. *Exegi monument | um aere perennius.
 Virabis Libitin | am usque ego postera.
 Regnavit populo | rum ex humili potens.*

IV, 5. *Mos & lex maculos | um edomuit nefas.*

Aliter

Si chartae fileant quod bene feceris,
 Mercedem tuleris. quid foret Iliæ
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 Obstaret meritis invida Romuli?
 25 Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 Virtus, & favor, & lingua potentium
 Vatum divitibus consecrat insulis.
 Dignum laude virum Musa vetat mori:
 Caelo Musa beat. sic Jovis interest
 30 Optatis epulis inpiger Hercules:
 Clarum Tyndaridæ fidus ab infimis
 Quassas eripiunt aequoribus rates:
 Ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

IX.

AD LOLLIIUM.

NE forte credas interitura, quæ
 Longe sonantem natus ad Aufidum
 Non ante volgas per artes
 Verba loquor focianda chordis;

Non,

Aliter porro res se habet in unico illo versiculo,
 Carm. II, 12.

Dum flagrantia de | torquet ad oscula:

ubi caesura in mediam vocem incidere cuiquam videatur. Cujus licentiae arcanam rationem, ne forte eandem veniam *Carthagini* dandam existimes, jam tibi aperiam. Dico igitur praepositionem *De* quasi separari a verbo *Torquet*: quippe quæ non nativa vocabuli ejus pars sit, sed adventitia & externa. Sine injuria itaque divelli po-

terit per caesuram, & non incommode pausam sustinere. Quod & alio exemplo tibi confirmabo in versu Alcaico, qui Choriambi accessione ex Asclepiadeo nascitur; ut

Nullam | Vare sacra | vite prius | severis arborum.

Cum enim & hujus metri suavitas in eo maxime consistat, ut bini illi Choriambi semper definant in voce integra, ut jam vidisti; idque ubique diligenter caverit Flaccus (Graeci enim hic negle-

gen-

- 5 Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent
Caeaque, & Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae:
Nec, si quid olim lufit Anacreon,
10 Delevit aetas: spirat adhuc amor,
Vivuntque conmissi calores
Aeoliae fidibus puellae.
Non sola comtos arsit adulteri
Crinis & aurum vestibus inlitum,
15 Mirata regalisque cultus
Et comites, Helene Lacaena:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
20 Idomeneus Sthenelusve solus
Dicenda Musis proelia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus gravis
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerisque primus:
25 Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes inlacrimabiles
Urguentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Paul-

gentiores erant) in uno duntaxat versiculo praepositionem a suo verbo dissolvere ausus est,

Arca | nique fides | prodiga per | lucidior vitro.

Eandem itaque veniam & speravit & impetravit hic in *Perlucidior*, quam illic in *Detorquet*; ut praepositio scilicet caesuram sustineat, tamquam a verbo divisa. Id quod frustra, opinor, expectasset; si invita Lyra & non sine aurium vulnere illud absonum concinisset,

Non incendia Car | thaginis impiae.

Nullis enim fidiculis divelli potest ea syllaba; utpote non extrinsecus adducta, sed inhaerens & insita: & proinde ad pausam sustinendam inepta plane & inhabilis. Habeat itaque suum sibi Fal-sarius, & historiae & artis ignarissimus; neque candidis stellis maculam inspergat: quem si omnibus vestigiis indagare & comprehendere conati sumus; eruditus lector vel ipse Horatii causa, cujus res hic agitur, votis suis favebit.

- Paullum sepultae distat inertiae
 30 Celata virtus. non ego te meis
 Chartis inornatum filebo,
 Totve tuos patiar labores
 Impune, Lolli, carpere lividas
 Obliviones. est animus tibi
 35 Rerumque prudens, & secundis
 Temporibus dubiisque rectus;

v. 31. Vulg. SILERI.

Vin.

20. PAULLUM SEPULTAE DISTAT INERTIAE CE-
 LATA VIRTUS] Ego vero vix satis capio, qui sibi
 velit aut quomodo sententiam juvet illud *Sepul-
 tae*: immo vereor, ne officiat magis quam pro-
 fit. Et inde opinor est, quod Scholiastae veteres
 sic enarrant, *Non laudata virtus similis est inertiae*;
 omisso illo emblemate *sepultae*. Et quidem illud
 probe intelligo, *celata virtus paullum distat iner-
 tiae*: sin autem *sepultae* addidero, continuo sen-
 tentiae caligo nescio quae oboritur. Quid enim
 vis; an *sepultae* erit, ut vulgo interpretantur, ex-
 tinctae, oblivione obrutae? Atqui celata virtus
 haud magis a viva & vigente inertia distat, quam
 ab extincta: quippe *virtus celata* habet speciem
inertiae parentis: sicut inertia bene dissimulata ha-
 bere possit larvam virtutis. Et ut illud addam;
inertia sepultus recte quidem dici de ignavo ho-
 mine & desidio: verum ipsam *inertiam sepelire*
 erit hominis se erigentis & ad bonam frugem
 evigilantis. Ita *Somno vinoque sepultus* scimus quid
 velit: at ipsum *somnum sepelire* perinde est ac abi-
 gere, excutere. Plaut. Most. V, 3. v. 1.

*Ubi somnum sepelivi omnem & obdormivi crapu-
 lam.*

Ergo hoc ad exemplum *sepulta inertia* valebit
 idem ac *excussa, depulsa*; quod loco huic alienum
 & profus contrarium est. Vide igitur, an levi
 immutatione sanior sic exeat versus;

Paullum sepultae distat INERTIA

Celata virtus.

Ubi ordo est: *Virtus inertia* poetarum, scripto-
 rum, testium *celata, paullum distat* virtuti *sepul-
 tae*. Atque hoc pacto novum sibi colorem sen-
 tentia inducit, totique orationi, ni fallor, magis
 accommodatum. *Vixere, inquit, multi fortes ante
 bellum Trojanum: sed ignoti jacent & longa nocte
 urcentur, eorumque virtus aeterna oblivione se-
 pultra est, quia vate sacro carent.* Quin & viva
virtus inertia & negligentia scriptorum *celata paul-*

lum distat sepultae. Quare ne tot tuos labores simi-
 lis olim carpat oblivio, non filebo &c. *Inertia celata*
 sa, ut Quintilianus Instit. I, 1. *Scidit deinde se stu-
 dium, & inertia factum est, ut artes esse plures vi-
 dereatur.* Terentius Prol. Adolph.

Furtumno factum existimatis, an locum

Reprehensum, qui praeteritus negligentia st.

Ita passim apud Classicos, ut & Jurisconsultos.

31. CHARTIS INORNATUM SILERI] Editiones
 veteres, Venetae duae & Lofcheri, sic locum
 hunc exhibent,

non ego te meis

Chartis inornatum SILERO,

Torve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas

Obliviones.

Postea substituebat nescio quis SILERI, atque id
 jam plerasque editiones occupat. Ab utraque par-
 te stant codices manuscripti. Graevianus noster,
 Zulich. Vigorn. Colbertinus, & a prima manu
 Magdalenenfis, SILERI. Contra, praeter plures
 Lambini (quem immerito hic mendacii postular
 bonus Torrentius) & Pulmanni Canterique ali-
 quot, SILERO praeserunt Leidensis noster, Re-
 ginenfis, Battelianus, Petrensis, Regiae Socie-
 tatis, Bodleianus, & Galeanus a manu prima.
 Cum itaque hinc & hinc aequis stent viribus tes-
 timonia; restat, ut quid ipsa res & ratio dicet,
 examinemus. Quod ad SILERO attinet, nihil
 est quod vel morosissimus in eo culpet: sententia
 recte procedit, dictio poetis aliis & Flacco ipsi
 satis cognita; Carm. I, 12.

neque te filebo,

Liber.

Ovid. Fast. III, 55.

Non ego te, tantae nutrix Laurentia gentis;

Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.

Valerius Flac. VI, 135.

Non ego sanguineis gestantem xympana bellis

Thyr.

Vindex avarae fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae:

Consulque non unius anni;

40

Sed, quotiens bonus atque fidus
Judex honestum praetulit utili &

Rejecit alto dona nocentium

Voltu, & per obstantis catervas

Explicuit sua victor arma.

Non

*Thyrfaeten, cinctumque vagis post terga filebo
Pellibus.*

Virgil. X, 793.

Non equidem nec te, juvenis memorande, filebo.
Quod si *SILERI* reponis, ut constructio sit, *Non ego patiar te sileri inornatum meis chartis*; vide modo, quam inficetus & ineptus sensus enascitur. *Non PATIAR*, inquit, *te sileri MEIS chartis*. Quorsum, amabo, illud *patiar*? quid tantopere laborandum erat? Quasi vero *Lollius* interdixerit *Flacco*, ne quid de se scriberet: aut quasi *Chartae* ejus invitae & reluctantes gesta *Lollii* referrent. Si illud modo dixisset, *Non patiar te chartis sileri*; ut mox dicit, *Non patiar tuos labores oblivione carpi*; recte promississet se *Lollii* laudes scripturum, aliorum poetarum negligentia praeteritas. Nunc cum additum sit, *MEIS chartis*; illud vero significaret, se, repugnante & vetante vel *Lollio*, vel alio quopiam, id aggressurum esse. Quod cum absurdum sit & a vero abhorreat, apparet illa *PATIAR* & *MEIS* una consistere non posse. Revocanda igitur est altera lectio *SILEBO*; ut quem in primis editionibus locum habuit, etiam in novissimis consequatur.

30. CONSULQUE NON UNIUS ANNI] Locus hic perdifficilis est, & varia hominum judicia expertus. *Est tibi*, inquit, *ANIMUS, avarae fraudis VINDEX, non unius anni CONSUL, bonus atque fidus JUDEX, qui rejecit nocentium dona ALTO VULTU, & per obstantes catervas VICTOR*. Haec omnia in periodi hujus cursu de *Lollii animo* praedicantur: quorum praesertim illa, *animus Consul, cum alto vultu, celeberrimis viris Fabro & Dacero* κακὸς ἄνδρα & male affectata videntur, neque ullam justam excusationem habere posse. Videamus tamen, cum bona eorum venia, siquid contra pro *Horatio* dici possit. Et imprimis observandum, optimos quosque scriptores non aliter interdum de animo, quam de persona quapiam

loqui: qualia illa sunt, *ANIMUS CONTEMPTOR*: ut apud *Salustium* in *Bello Jugurth.* c. 64. *Tamen inerat contemptor animus, & superbia, commune nobilitatis malum.* *Virgil.* *Aen.* IX, 205.

Est hic, est animus lucis contemptor, & istum Qui vita bene credat emi, quo tendis, honorem. & *Senecam* *Epist.* XXIV. *Cato generosum illum contemptoremque omnis potentiae spiritum non emisit, sed ejecit.* *ANIMUS VICTOR*: plane ut hic apud *Nostrum.* *Seneca* *Consol. ad Helviam* c. II. *Ut pudeat animum, tot miseriarum victorem, aegre ferre unum vulnus in corpore tam cicatricoso.* Et ad *Marciam* c. XXIII. *Cum videres victorem omnium voluptatum animum, emendatum, carentem vitio.* *Sulpicius Severus* *Epist.* III. *Est tamen animus victor annorum, & cedere nescius senectuti.* *Boëtius* *Praefat. in Arithmet.* *Attuli non ignava opum pondera, quibus ad meritum nihil vilius, cum ea sibi victor animus calcata subjecit.* *ANIMUS RECTOR, & REX, & DOMINUS.* *Seneca* *de Beneficiis* I, 16. *Refert, quo ille rector (animus) impellat, a quo forma datur rebus.* *Ibidem* V, 25. *Paucis animus sui rector optimus: proximi sunt, qui admoniti in viam redeunt.* *Idem* *Epist.* CXIV. *REX noster est animus, hoc incolumi, cetera manent in officio.* *Idem* *Nat. Quaest.* VII, 24. *Quid tamen sit animus ille, rector dominusque nostri, non magis tibi quisquam expediet, quam ubi sit.* *ANIMUS LIBERATOR.* *Livius* I, 56. *Ut sub ejus obtentu cognominis, liberator ille populi Rom. animus (Junius Brutus) latens opperiretur tempora sua.* *ANIMUS AESTIMATOR, DEPRECATOR.* *Seneca* *De Ira* III, 5. *At ille ingens animus & verus aestimator sui, non vindicat injuriare, quia non sentit.* *Ibidem* 28. *Ubique enim causae irarum supersunt, nisi deprecator animus accessit.* *ANIMUS CONTEMPLATOR, ADMIRATOR, CORRUPTOR.* *Seneca* *Consol. ad Helviam* c. VIII. *Animus contemplator admiratorque mundi, pars ejus magnificentissima.* *Tacitus* *Annal.* III.

- 45 Non possidentem multa vocaveris
 Recte beatum: rectius occupat
 Nomen beati, qui Deorum
 Muneribus sapienter uti,
 Duramque callet pauperiem pati,
 50 Pejusque leto flagitium timet;
 Non ille pro caris amicis
 Aut patria timidus perire.

X.

54. *Corruptus simul & corruptor, aeger ac flagrans animus.* Animus CARNIFEX, PROSCRIPTOR. Plinius Hist. Nat. VII, 7. *His principii nascuntur tyranni, his carnifex animus.* Ibidem 12. *Ut ille proscriptor animus, modo & contumelia furens (M. Antonius) non aliud in censu magis ex fortuna sua duceret.* Animus ADULTER. Alcimus Avitus, ad Sororem:

nec castam dicere carnem

Jure potest, animus quem si corrumpat adulter. Animus SPECULATOR, CENSOR: Seneca de Ira III, 36. *Cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui censorque secretus cognoscit de moribus suis.* Salvianus contra Avaritiam lib. I. *Sed fatisciente jam corpore, ubi exercebit distractionis officium censor animus?* Atque his, ut vides, titulis, ceu personam quandam, *animus* signarunt, etiam in oratione soluta: quantillum autem hi distant ab illo Horatii? Si animus Proscriptor, Carnifex, Censor recte appellatur; quidni & CONSUL? Credo equidem, si haec exempla ad manum habuissent doctissimi focer generique, parcius paullo & verecundius acturos fuisse. Nam quod exclamant, *Quid tandem illud est, Animus tuus rejecit alto vultu dona nocentium?* sane nihil est, ut ait ille, quin male narrando possit depravari. Omittunt enim illud, quod interposuit Horatius, quo durities hujus metaphoræ molliatur & temperatur. *Quoties, ait, animus tuus, bonus atque fidus judex, alto vultu rejecit dona nocentium.* Jam autem illud *vultu*, non ad *animus* proxime; sed ad *judex* refertur. Quo verbo interveniente, quicquid de *judice* dici solet, etiam de *animo* commode dicitur. Quale illud Boëtii est, modo laudatum; *Cum ea sibi victor animus calcata subjecit.* Non magis enim *calcare* quid potest animus, quam *vultu rejicere*. Sed quia Victoris est *calcare rebelles*; ut *Judicis*, *rejicere dona*

alto vultu; idcirco & *animus*, ubi semel Victor aut *Judex* nominatur, ope sumtae metaphoræ ad omnia Victoris aut *Judicis* munera cooptari potest. Quidni enim recte dicamus, Ille *carnifex* animus tot innocentium hominum fauces elisit, Ille *adulter* animus tot honestorum civium domos stupris polluit, & sic de ceteris. Atque haec praeter morem nostrum; ne Horatius, cujus honos nobis est cordi, κακοεχθρίας postulatus sic sine patrono reus perageretur. Illud magis ex instituto monebimus, particulam *ET* post *utili* & post *vultu*, neque in editionibus priscis neque in ullo codice nostro comparere: quod & Torrentius aliique de suis memorant: & tamen quicumque primus ex conjectura eam addidit, recte & necessario id fecisse videtur.

2. PLUMA SUPERBIAE] Nondum inter interpretes convenit, quid sibi in hoc loco velit *pluma*,

Insuperata tuae cum veniet pluma superbiae. *Pluma*, aiunt Scholiastæ, est *prima barba, barba incipiens*; quos sequuntur Lambinus, Cruquius, Torrentius. At nemo quisquam poetarum translatione hac usus est, ut *barbam* vocaret *plumam*. Neque vero ratio ulla excogitari potest; cur si id vellet Horatius, non proprio & suo nomine *barbam* appellaverit,

Insuperata tuae cum veniet barba superbiae: Non enim verbi humilitate offendi potuit, quod omnes fere poetæ, etiam in carmine Epico, non sunt aspernati. Sed, quod maximum est, paullo infra in versu quinto *barbam* attingit; ubi, ait,

in faciem verteris hispidam:

ut putidum plane sit bis eandem sententiam continuo inculcare: ut ne addam absurdum esse, quam *barbam* jam *plumam* hoc est *mollem* vocaverit, eandem e vestigio *hispidam* fieri. Quare alia via insisitebat Theodorus Marcilius, ut *plu-*
ma.

X.

AD LIGURINUM.

O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
 Insperata tuae cum veniet pluma superbiae,
 Et quae nunc humeris involitant; deciderint comae,
 Nunc & qui color est puniceae flore prior rosae,
 5 Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam:

Dices

v. 5. Vulg. LIGURINUM.

nam hic interpretaretur *canitiem*; quale illud ait Nasonis esse, Trist. IV, 8.

Jam mea cygneas imitantur tempora plumas.
 Recte quidem cynea pluma canitiem notat; quia cycni sunt candidi: sed dic sodes, an omnis omnino pluma est alba? Quonam igitur pacto *pluma*, per se & nude posita, alborem denotabit? Vidit, opinor, hanc absurditatem eruditissimus Dacierius; at cum diversum quid investigaret, eo reductus est, ut, ne nihil diceret, omnibus his absurdiorum sensum comminisceretur. *Cum pluma veniet tuae superbiae; hoc est*, inquit, *cum id quo superbiebas avolaris & abieris; more loquendi Graecis & Orientalibus noto.* Quinam, amabo, illi sunt Graeci? ut de Orientalibus concedam; qui tamen ipsi non *plumam*, sed *pennas* sive *alas* eo sensu usurpant: & unde ii Horatio imitandi? Enim vero quid cum *pluma* illa fiet, nequeo divinare: sed cum tot alii de seopo aberraverint, vide modo, an nos propius collimemus. Quid si igitur totus locus sic concipiatur?

Insperata tuae cum veniet BRUMA superbiae;
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae;

Nunc & qui color est puniceae flore prior rosae,
Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hispidam.
 Passim apud Scriptores adolescentia *veri*, provector aetas *autumno* & *brumae* comparatur. Et praeterea *bruma* pro tempore adverso ponitur; ut Ovid. Epist. Oenones:

Illam dies fatum miserae mihi dixit: ab illa

Pessima mutati coepit amoris hiems.

Ergo, *Cum veniet bruma, insperata tuae superbiae*, perinde est ac si dixerit, *ubi natu grandior fueris: sive ubi calamitas superbiam tuam oppresserit.* Pergit vero in metaphora ab hieme traducta: *Cum comae*, inquit, *deciderint*; quod ad utramvis aequae

refertur, sive brumam, sive aetatem. Quippe ut hieme arborum comae decidunt, unde illud Carm. IV, 7.

Diffugere nives; redeunt jam gramina campis,

Arboribusque comae:

ita & postmodum Ligurino exoleto *comae* tondentur. Tum & illud demum, *In faciem verterit hispidam*, ad utramque pariter respicit. Ut enim in matura viri aetate *hispidam barbam* est, ita hieme *hispidam* est agrorum facies: ut Carm. II, 9,

Non semper imbres nubibus hispidos

Manant in agros, nec glacies iners.

Quid jam videtur? nonne apte & concinne quadrant omnia? Levis a codicibus variatio est, sententia aperta, metaphora pulcherrime continuata. Quamobrem rem ipsam fortasse divinando attingimus:

5. LIGURINUM IN FACIEM] Omnes editiones, & membranarum, quas ipse viderim, sic locum hunc repraesentant,

Nunc & qui color est puniceae flore prior rosae,

Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam.

Tamen jam olim vidi necessario corrigendum esse,

Mutatus, LIGURINE, in faciem verterit hispidam:

idque ex illis verbis personae secundae, *Dices, Videris*, &c. Nisi enim, *Ligurine*, legeris; nullus alius reliquus est, quem sic alloquatur. Postea vero didici, doctissimum Torrentium sic clare in duobus suis vetustissimis reperisse. *Verterit* autem, ut ipse recte explicat, idem hic est ac *versus fuerit*. Sic enim passim ea vox neutraliter & absolute usurpatur. Virgilius Georg. III, 365.

Et totas solidam in glaciem vertere lacunae.

Suetonius Aug. c. 23. *Si respublica in meliorem statum vertisset.* Tacitus Annal. VI, 46. *Ne memoria*

Dices heu! quotiens te in speculo videris alterum,
 QUAE mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
 Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

XI.

AD PHYLIDEM.

EST mihi nonum superantis annum
 Plenus Albani cadus; est in horto,
 Phylli, nectendis apium coronis;
 Est ederae vis

Multa,

Augusti, ne nomen Caesarum in ludibrium & contumelias verterent. Ibidem XI, 37. Verterat perniciis in accusatorem. Exortus tamen est, qui Torrentio sagacior neget posse dici, Color (roseus genarum) vertit, sive versus est, in faciem hispidam, sive barbam hirsutam. Mirum sane fastidium: cuius utinam rationem aliquam reddidisset. Idem vero eleganter dici credit, Color mutatus Ligurinum vertit in faciem hispidam. Haud vidi magis dispar sibi palatum. Qui modo tam nauseabundus erat, nunc ferrum ipsum aut siquid eo durius potest concoquere. Color, inquit, vertit Ligurinum in faciem hispidam: ergo miser ille Ligurinus jam totus facies erat, totus barba: quanto infelicior amico illo Catulli;

*Quod tu cum olfacies; deos rogabis,
 Totum te faciant, Fabulle, nasum.*

6. TE SPECULO] Ita Veneta antiqua: Germanica Lofcheri TE IN SPECULO: & similiter codices duo Blandinii, Leidensis, Reginensis, & alii. Placet, vel propter illud Virgilii Eclog. II.

Nec sum adeo informis: nuper me in littore vidi.

9. CUNCTA FESTINAT MANUS] Praestantissimus Nic. Heinsius in exemplaris sui margine, *Malo*, inquit, *Festinant*;

Cuncta FESTINANT manus.

Sane amavit illum loquendi morem Heinsius, & quacumque data occasione sic in editionibus suis reposuit. Sic in Ovidii Fastis IV, 104.

Deposita taurus sequitur feritate juvencam,

Quem toti saltus, quem nomus omne TREMUNT.
 & ibidem v. 156.

Supplicibus verbis illam placate: sub illa

Et forma, & mores, & bona fama MANENT.

Ita ex unico codice Vossiano edidit; cum centum, credo, alii exhibuerint TREMIT, MANET. Sic passim & ubique plurales numeros introduxit, proflus contra morem Horatianum, ut fuse ostendimus in Notis ad Carm. I, 24. Neque melius ei successit haec Flacci emendatio: proba enim codicum lectio est,

Cuncta FESTINAT manus:
 ut Carm. III, 6.

*Jam bis Monefes & Pacori manus
 Non auspiciatos contudit impetus:*
 & Serm. I, 4.

*Multa poetarum veniet manus, auxilio quae
 Sit mihi:*

ubi nullus erroris metus aut suspicio est: nam locum priorem versus ipse tutatur; in posteriore si venient reposueris: tum & dicendum fuerit, *auxilio qui sint mihi.*

II. FLAMMAE TREPIDANT] Ita omnes scripti editique cum veteribus Scholiastis,

*Sordidum flammae TREPIDANT rotantes
 Vertice fumum.*

ubi *trepidant* erit, aut *tremulo motu feruntur*, ut Virgil. Eclog. VIII.

Aspice. corripuit tremulis altaria flammis:
 (verum isti sensui exprimendo verbum *rotantes* factis per se suffecerit) aut potius *festinant*; ut id voluerit Noster, *cunctam manum, mixtas pueris puellas, etiam ipsas flammis, festinare?* Sed vix crediderim tam inanem & frigidam figuram tam severo iudicio placere potuisse. Quare vide, annon forte legendum sit,

*Sordidum flammae CREPITANT rotantes
 Vertice fumum.*

Certe

- 5 Multa, qua crinis religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vineta verbenis avet inmolato
Spargier agno:
Cuncta festinat manus: huc & illuc
- 10 Curstant mixtae pueris puellae:
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendae,
- 15 Qui dies mensem Veneris marinae
Findit Aprilem:

Jure

Certe ea vox & sententiae novum aliquid addit,
& poetis aliis in simili descriptione mirifice placuit. Virgil. Georg. I, 85.

Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.
Aen. VII, 74.

Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari.

Lucretius VI.
*Nec res ulla magis, quam Phoebi Delphica laurus,
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.*

Tibullus I, 5.
Ut succensa sacris crepitem bene laurea flammis.
Nemesianus Eclog. IV.

Incendens vivo crepitantes sulfure lauros.
Propertius, IV, 3.

Et crepat ad veteres herba Sabina focos.
Plinius Hist. II, 22. *Fergo ut e flagrante ligno carbo cum crepitu, sic a sidere caelestis ignis expuitur.*
Ovidius Fast. IV.

Moxque per ardentis stipulae crepitantis acervos.
Prudentius Peristeph. III, 13.

*Cum crepitante pyra trepidos
Terruit aspera Carnifices.*

& V, 156.
Flamma crepans volat in faciem.

Silius Italicus lib. IV.
*Uritur omne nemus, lucosque effusus in altos
Immissis crepitat victor Vulcanus habenis.*

Ibidem lib. V.
*stipula crepitabat inani
Ignis iners, cassamque dabat sine robore flammam.*
Idem lib. XVII.

*Ipsius ingenti regis tentoria salta
Lugubre increpitans late circumvolat ardor.*

Idem lib. XIV.

*Perque altam molem & toties crescentia tecta
Scandit ovans, rapidisque vorat crepitantia flammis*

Robora.

Ita doctissimus Modius ex membranis, in Lect. Novantiq. cap. 44. cum antea circumferretur *trepidantia*. Saepius enim eae voces à Librariis confunduntur; ut in hoc Flacci loco credo evenisse. Idem Silius lib. XVI.

nam concitus Hanno

Adventabat agens crepitantibus agmina cetris.

& hic etiam ante Modium Lect. Novant. c. 19. libri vulgati *trepidantibus*. Prudentius Peristeph. VI, 100.

*Haec inter rapidis focos crepantes
Int' ant passibus, & minantur ipsis
Flammarum trepidantibus caminis.*

Ita codices potiores apud Nic. Heinsium: ceteri *crepitantibus*. Sed notandum, ideo hic recte habere *trepidantibus*, quia praecessit *minantur*: ipsi enim cumini prae metu & terrore *trepidare* hic finguntur. Quo modo & apud Senecam Oedipo v. 383.

*Neque ipsa, quae te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam territi resonant greges:
Immagit aris ignis, & trepidant foci.*

& Thyeste v. 767.

*impositas dapes
Transiliit ignis, inque trepidantes focos*

- Jure sollemnis mihi, sanctiorque
 Pene natali proprio; quod ex hac
 Luce Maecenas meus adfluentis
 20 Ordinat annos.
 Telephum, quem tu petis, occupavit
 Non tuae sortis juvenem puella
 Dives & lasciva, tenetque grata
 Compede vinctum.
 25 Terret ambustus Phaëthon avaras
 Spes: & exemplum grave praebet ales
 Pegasus, terrenum equitem gravatus
 Bellerophonten,
 Semper ut te digna sequare; & ultra
 30 Quam licet sperare nefas putando,
 Disparem vites. age, jam meorum
 Finis amorum,
 (Non enim posthac alia calebo
 Femina) condisce modos, amanda
 35 Voce quos reddas: minuuntur atrae
 Carmine curae.

XII.

*Bis ter regestus, & pati jussus moram
 Invitus ardet.*

Ita recte Gronovius pater ex vetustissimo Mediceo: cum recentiores habuerint *Crepitans*, & *Crepitantes*: nimirum ipsi hic foci præ horrore diri sacrificii *trepidabant*. Cum autem nihil ejusmodi culinam Flacci perterrefecerit, ubi Maecenatis natalis luculento foco & laeto strepitu tum celebrabatur; meo quidem judicio melius fuerit, ut *crepissent* ibi flammae, quam ut *trepident*.

35. MINUUNTUR ATRAE CARMINE CURAE] Codex unus Bersmanni, & Acron Regiae Societatis manuscriptus, MINUUNTUR. Quod si placet, tum sententiosè dictum erit; ut illud Carm. II, II.

dissipat Enius

Curas edaces.

Sin potius aridet; quod reliquae membranae praeferunt, MINUUNTUR: tum ad folam Phylida respiciet, quae adverso Telephi amore contristabatur. Atque hoc melius.

7. QUOD MALE BARBARAS] Liber Regiae Societatis, QUAE: ut ad *avis* referatur. Sed praestat recepta lectio. Ideo aeternum opprobrium, quod five quia male ultra est mariti libidines.

II. NIGRI COLLES ARCADIAE] Battelianus pro varia lectione;

*Delectantque Deum, cui pecus & NIGRAE
 Colles Arcadiae placent.*

Eodem plane redit sententia, & compositio est elegantior.

16. NARDO VINA MEREBERE] Ita editiones praeferunt; unde locum semel occupatum hactenus tenuit.

XII.

AD VIRGILIUM.

JAM veris comites, quae mare temperant,
 Impellunt animae lintea Thraciae:

Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
 Hiberna nive turgidi:

5 Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
 Infelix avis, & Cecropiae domus
 Aeternum opprobrium, quod male barbaras
 Regum est ulta libidines

Dicunt in tenero gramine pinguium
 10 Custodes ovium carmina fistula;
 Delectantque Deum, cui pecus & nigrae
 Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili:
 Sed pressum Calibus ducere Liberum

15 Si gestis, juvenum nobilium cliens,
 Nardo vina mereberis.

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
 Qui nunc Sulpiciis adcubat horreis,
 Spes donare novas largus, amaraque

20 Curarum eluere efficax.

V. II. Vulg. ET NIGRI. 16. MEREBERE.

Ad

nuit. Sed Lambini & Bersmanni aliquot, cum veteri nostro Graeviano, Magdalenensi, & Bodleiano MEREBERIS; atque ita Battelianus pro varia lectione. Quod quare non recipiatur, nihil video: libentius enim hunc versum pede Cretico, quam Dactylo, claudere solet Noster: & sane dulcius aurem ferit. Ceterum de versu praecedente inanem litem agitant Interpretes,

Si gestis, juvenum nobilium cliens: quorum alii Tiberium & Drusum & Marcellum, alii Caium & Lucium Caesares interpretantur. Frustra utrique: nam *nobiles juvenes* quoscumque

hic intelligit, qui, ut ubique usu venit, principem sui aevi poetarum clientem & sodalem sibi adsciscabant. Valerius Max. IX, 16. *Siquidem forum nostrum, & patris Curionis gravissimum supercilium, & filii sexcenties sestertium aeris alieni asperxit, contractum famosa injuria nobilium juvenum.* & ibidem 17, de Clodio; *Noctes matronarum & adolescentium nobilium magna summa emtae.* Seneca de Clementia, I, 9. *Ego sum nobilibus adolescentibus expositum caput, in quod mucrones acuant.*

Nn

7. DOCTAE

Ad quae si properas gaudia, cum tua
 Velox merce veni: non ego te meis
 Inmunem meditor tingere poculis,
 Plena dives ut in domo,
 25 Verum pone moras & studium lucri;
 Nigrorumque memor dum licet ignium,
 Misce stultitiam consiliis brevem:
 Dulce est desipere in loco.

XIII

AD LYCEN.

AUDIVERE, Lyce, Dî mea vota, Dî
 Audivere, Lyce. sis anus, & tamen
 Vis formosa videri,
 Ludisque & bibis inpudens:

Et

7. DOCTAE PSALLERE CHIAE] Reginensis notae
 optimae codex clare habet, THIAE. Et Thia
 quidem dea est, Hyperionis uxor, mater Solis:
 Pindarus Isthm. V.

Māter ἄλις πολυώνυμο Θεία
 unde nos olim insignem Catulli locum feliciter
 emendavimus,

Ille quoque eversus mons est, quem maximum in
 oris

Progenies THIAE clara supervehitur.

Inde & in nomen mulieris adoptari potuit. Sed
 CHIAE tamen retinemus ceterorum codicum auc-
 toritate; quae ab insula Chio nomen nata sit,
 ut a Lesbo *Lesbia*, a Delo *Delia*. Gruterus in In-
 scrip. xv, 5, p. VINIA. CHIA. & DEXLII, 9. CAE-
 CILIAE. C. L. CHIAE. Porro illa quae sequuntur.

Pulchris excubat in genis,

ex Sophoclis *Antigona* versa sunt, ut notarunt
 jam Interpretes,

Ἔρωσ ἀνικατε μάχαν, ὅς ἐν μαλακαῖς

Παρειαῖς νεανίδος ἐνυγίετο.

Unde obiter mutilus Plutarchi locus suppleri &
 restitui potest, in *Erotico* p. Ed. Steph. 1353.

Σκόπει τὸν αὐδῆς, τοῖς Ἀρλοῖς ἔργοις ὅσον Ἔρωσ
 περιεσιν, εὐκ ἄργος ἂν, ὡς Εὐριπίδης, εἰδὲ ἄστρατεν;

τοῖς, εἰδὲ ἐν μαλακαῖς ἢ παρειαῖς νεανίδων.
 Corrige, μαλακαῖς ἐν ENNYXEYON παρειαῖς.

14. NEC CLARI LAPIDES] Ita Veneta vetus, &
 Loscheriana; unde locum in recentioribus plerif-
 que servavit: monuerunt tamen Interpretes in
 bona codicum parte extare CARI: inter quos est
 Blandinius vetustissimus, Graevianus noster & Re-
 ginenfis. Et CLARI quidem facile defendi potest,
 cum ex re ipsa, tum ex aliis scriptoribus; Catullo
 Epig. LXX.

Non illam rarae labefactes munere vestis,
 Non perluciduli deliciis lapidis.

Tibullo, II, 4.

Coa puellis

Vestis, & e rubro lucida concha mari.
 Seneca Epist. XC. Illi quidem non aurum, nec ar-
 gentum, nec perlucidos lapides ima terrarum faecae
 quaerobant. Et Nat. Quaest. III, 25. Κρύσταλλοι ἀρ-
 πellant Graeci hunc perlucidum lapidem. CARI
 tamen LAPIDES arridet magis, ut membranac
 habent potiores; & Scholiastes Acron, qui vesti-
 mentorum cultum & gemmarum pretia interpretatur.
 Martialis X, 38.

O nox omnis & hora, quae notata est
 Caris littoris Indici lapillis.

Et

- 5 Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. ille virentis &
Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.
Inportunus enim transvolat aridas
- 10 Quercus, & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugae
Turpant & capitis nives.
Nec Coae referunt jam tibi purpurae,
Nec cari lapides tempora, quae semel
- 15 Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius
Quae spirabat amores,
20 Quae me surpuerat mihi?

V. 14. Vulg. CLARI.

Felix

& I, 110.

*Issa est blandior omnibus puellis;
Issa est carior indicis lapillis.*

Ovid. Art. Amat. III, 129.

*Vos quoque non caris aures onerate lapillis,
Quos legit in viridi decolor Indus aqua.*

Claudianus Epist. ad Serenam:

Ore legant rubri germina cara maris.

Seneca de Beneficiis: *Non satis muliebris insania viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus pependissent.* Ceterum quod Tanaquillus Faber ex conjectura maluit REFERENT in versu proximo, id nos invenimus in Colbertino pro varia lectione. Sed nihil mutandum. Si *Referunt purpurae & gemmae legis*: tum eas intelliges, quas Lyde possidere cuperet aut posset; si *referunt*, tum eas quas jam possedit. Atque hoc verisimilius.

17. QUOVE COLOR DECENS] Invaluit in omnibus editionibus ea interpunctio, ut *decens* ad color referatur:

*Quo fugit Venus? heu! quove color decens?
Quo motus? quid habes illius, illius.*

Quid vero sit *color decens* equidem nescio, qui *decorem* credideram in habitu, gestu, motu con-

fistere: neque *quo fugerit* talis color, valde curandum; quem nescias an fuerit fucatus, & proinde facile reparari potuerit. Ab aliis id potius requiri solet, ut sit color *verus & ingenuus*, quam *decens*: Terent. Eunuchus II, 3.

nova figura oris papae!

Color *verus*, corpus *solidum*, & *succi plenum*: hoc est, qui non de cura est ac de fucis, sed *naturalis*; ut recte ibi Donatus. Propertius I, 4.

Haec sed forma mei pars est extrema furoris,

Sunt majora, quibus, Basse, perire juvat:

Ingenuus color, & multis decus artibus: ubi obiter corrigendum credo, *multis DECOR artibus*. Sed in Horatio alium plane colorem induet sententia, distinctione tantum mutata, in hunc modum;

Quo fugit Venus? heu! quove color? decens

Quo motus?

Enimvero non *omnis motus*, quod vulgata innuit lectio, jam Lycen reliquerat (quippe quae, invita licet Venere, *ludabat, bibebat, & cantabat*) sed *motus decens*. Quod quale sit ex Quintiliano discas, Instit. I, 16. *Corporis quoque DECENS & aptus MOTUS, qui dicitur Εὐρυθμία, est necessarius.*

Felix post Cinaram, notaque & artium
Gratarum facies: sed Cinarae brevis
Annos fata dederunt,

Servatura diu parem

25 Cornicis vetulae temporibus Lycen:

Possent ut juvenes visere fervidi,

Multo non sine risu,

Dilabsam in cineres facem.

XIV.

AD AUGUSTUM.

QUAE cura Patrum, quaeve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastus:

Aeter?

& Tibullo IV, 2.

*Illam quicquid agit, quoquo vestigia MOVIT,
Componit sursum subsequiturque DECOR.*
Ceterum, hac distinctione posita, constructio
Virgilianae illi simillima erit, Aen. VI, 122.
quid Ihesea? magnum

Quid memorem Alciden?

21. ET ARTIUM GRATARUM FACIES] Planissima
quidem haec prima fronte videntur, neque ullam
difficultatem habere:

*Felix post Cinaram, notaque, & artium
Gratarum facies.*

Felix facies, quasi per exclamationem, ut illud
Terentii, Eunuch. II, 3.

*O faciem pulchram! deleo omnes dehinc ex animo
mulieres.*

Ubi optime Donatus: *Faciem modo, non partem
corporis dicit, sed totam speciem, quae apparet &
cernitur.* Quo modo & hic Horatius integram
formam, non os & vultum intelligit. *Facies au-
tem gratarum artium;* ut Carm. IV, 1.

*Namque & nobilis, ex decens,
Et centum puer artium.*

Eleganter Scholiafles Cruquii; *Artium gratarum
facies dicitur, quae oculis, nutu superciliorum, cer-*

*viciis volubilitate, capitis gratia, totius denique cor-
poris motu placet.* Quid videtur clarius? His tamen
non contentus celeberrimus Dacierius sic locum
corrigit et tentavit,

*Felix post Cinaram, notaque & artium
Gratarum FACIE.*

Nota facie artium, idem ait esse, ac *nota artibus*.
Quis vero vel fando inaudivit, *facies artium*, pro
artes? ubi locorum natus est iste mos loquendi?
Vereor, ut ne faciem quidem correctionis hoc
habeat. Neque vero correctione ulla hic opus;
distinctione tantum juvanda sententia est, hunc
in modum:

*Felix post Cinaram, notaque & artium
Gratarum facies.*

Tollenda, inquam, interpunctio post *Notaque*:
quae omnes omnino editiones huc usque obsedit
& inquinavit. Quid enim esset *nota facies* per se
positum? egregia vero laus Lycen, si *nota* omni-
bus, & Suburranae meretricum tritissima erat.
At sublato illo commate, vide quanta sensus ele-
gantia est. *Felix*, ait, *facies post Cinaram, & nota
etiam artium gratarum.* Noster Carm. II, 2.

*Vives extento Proculcius aevum,
NOTUS in fratres ANIMI paterni.*

Ita

5 Aeternet? ô, qua sol habitabilis
 Inlustrat oras, maxime principum,
 Quem legis expertes Latinae
 Vindelici didicere nuper,
 Quid Marte posses. milite nam tuo
 10 Drusus Genaunos, inplacidum genus,
 Breunosque velocis, & arces
 Alpibus inpositas tremendis
 Dejecit acer plus vice simplici.
 Major Neronum mox grave proelium
 15 Commisit, inmanisque Raetos
 Auspiciis pepulit secundis:
 Spectandus in certamine Martio
 Devota morti pectora liberae
 Quantis fatigaret ruinis,
 20 Indomitus prope qualis undas

v. 20. Vulg. INDOMITAS.

Exer.

Ita alii, *notus formae, notus militiae, notus operum*, hoc est, celebris ob formam &c. ut ad illam locum fufius ostendimus. Et autem valere ETIAM vel pueri ictunt; ut, *Non si male nunc, & olim sic erit: Non siquid Pholoën satis, Et te, Chlorig, decet.*

28. DILAPSAM IN CINERES FACEM] Variant hic codices scripti & olim editi, ut in illa praepositione ubique solent. Veneta *Dilapsam*, Lofcheri *Delapsam*. Blandinius antiquissimus priorem lectionem servat, notante & probante Petro Nannio Miscell. III, 17. atque ita nostri Graevianus & Reginensis & Acro Manuscriptus. Leidensis *DELATAM* habet: plures *delapsam*. Neque melius inter Interpretes convenit, quorum alii hoc, alii illud sequuntur. Tamen de verborum vi & notione constat. *Dilabitur*, quod dissipatur; *delabitur*, quod decidit. Atqui fax extincta non decidit in cineres; quippe qui nulli subjacent. Fax enim accensa manu gestatur, & ambulantis vel currentibus inservit; non posita quiescit, insar lucernae. Nulli ergo suberunt cineres, in quos possit delabi. Recte ergo habet *DILAPSAM in cineres*: consumpta enim fax, tota vertitur in cinerem, atque adeo dilabitur & dissipatur. Cete-

rum Graevianus noster cum uno Bersinanni,

Dilapsam in CINEREM facem:
 sic Ovidius Metam. II.

*Cumque suis totas populis incendia gentes
 In cinerem vertunt.*
 & in Epist. Penelopae.

Versa est in cinerem sospite Troja viro.
 in quo loco sequiores codices habent *cineres*, ut hic nostri. Retinemus tamen *CINERES*, ut videtur *καυοδωρία rem facem*.

19. QUANTIS FATIGARET RUINIS] Graevianus noster & Reginensis corrupte, *FATIGARAT*. Nicolaus Heinsius in ora sui libri, *Forte*, inquit, *FATIGARIT*. Sed recepta lectio sana est. Eo ipso tempore *spectandus*, tum cum *fatigaret*. Si legeris *fatigarit*, tum hoc dices, *Nunc spectandus*, quantis ruinis *olim* fatigaverit. Quod priore illo deterius est.

20. INDOMITAS PROPE QUALIS] Tiberium victorem Austro comparat, Rhaetos undis. Vide itaque, quo consilio id protulit,

Indomitas prope qualis undas

Exercet Austro.

Scio equidem generali epitheto *mare indomitum* poetis dici, ut Ovidio Trist. I, 12.

Na 3.

Facile

Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes; inpiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignis.

Sic

Factor in indomito brumali luce profundo.

Tibullo II, 3.

Claudis & indomitum moles mare.
& II, 5.

Prodigia indomitae merge sub aequoribus.
Verum illud in hac comparatione displicet; quod Rhaetos, quos jam *ruinis fatigatos* dixerat, postea *indomitos* appellet. Quamobrem dubito, annon id, quod recepta lectio Rhactis assignat, Tiberio potius tribuendum sit, hunc in modum:

Devota morti pectora liberae

Quantis fatigares ruinis,

INDOMITUS prope qualis undas

Exercet Auster.

Quod & eo magis placet; quia geminus huic & germanus est Ovidii locus, Epistola Sapphus, v. 9.

Uror, ut, indomitis ignem exercentibus Euris,

Fertilis accensis messibus ardet ager.

Vides hic *indomitos Euros exercere ignem*, plane ut apud Flaccum ex nostra correctione *indomitus Auster exercet undas*. Et profecto cum haec scriberet Naso, verba ipsa, de quibus agimus, in mente habuit. Quin & Porphyrius ita olim, ut nunc nos, legisse censendus est. Sic enim *παρὰ ποταμῶν, Qualis est Auster, cum ortu Virgiliarum seu Pleiadum CONCITATUS exercet undas*: ubi *concitatus* respondere videtur *indomitus*; undas vero epitheto caret. Porro Galeanus noster mendose praefert *INDOMITOS*, quod forte ab *indomitus* natum esse videatur.

24. MEDIOS PER IGNES] Mallet, si scripti codicis auctoritas accederet,

inpiger hostium

Vexare turmas, & frementem

Mittere equum medios per ENSES.

Enses enim cum hostium turmis aptius conjungi videntur, quam ignes. Statius Theb. X, 709.

i, praelia misce

Per Danaas acies; mediosque per obvius enses.
Idem VII, 488.

excipiunt iusti, mediosque per enses

Dant iter.

& ibidem 280.

Macte animo juvenis: medios parat ire per enses

Nudaque pro caris opponere pectora muris.

Silius Ital. III.

ruis ipsos acer in enses,

Obiectasque caput telis.

Virgil. Aen. IX, 400.

an sese medios moriturus in enses

Inferat, & pulchram properet per vulnera mortem.
Idem Eclog. X, 45.

Tela inter media, atque adversos detinet hostes.
& Aen. X, 237.

muro fossisque tuetur

Tela inter media, atque horrentis Marte Latinos;
XII, 682.

Perque hostes, per tela ruir.

& sic alibi. & Silius Ital. IV.

fertur per tela, per hostes Intrepidus puer.

Quod si receptam lectionem servas, omnino praefert *veros ignes* intelligere, quam metaphoricè cum interpretibus *medium pugnae fervorem*. Virgil. VII, 296.

medias acies, mediosque per ignes

Invenere viam.

& II, 164.

quod me per tela, per ignes Eripis.

Utrobique loquitur de Trojae incendio, sine metaphora. Noster Serm. II, 3.

Alterum & huic varium & nihilo sapientius, ignes

Per medios fluviosque ruentis.

Silius Italicus XV.

Ni fugis hos ritus, virtus te saeva jubebit

Per medias volitare acies, mediosque per ignes.

qui alibi utrumque conjunxit, & *ignes & enses*; lib. XIV.

Si tibi per medios ignes mediosque per enses

Non dederit mea dextra viam.

Quamobrem, nisi fortasse veram hic historiam tangat Noster, quae in ore hominum tunc fuerit, Tiberium nempe in bello Rhaetico per hostilem ignem equo perrupisse; vix aliter scribere potuit, quam *medios per enses*.

26. QUI REGNA DAUNI] Quin & hic etiam, si codex ullus astipularetur, libentius legerim,

Sic tauriformis voluitur Ausidus,

QUA regna Danni praeflavit Appuli.

ut & infra fortasse vers. 47.

Te belluosus, qua remotis

Obstrepat Oceanus Britannis.

Non enim Geographum hic agit, ut situs fluviorum quasi ex professo doceat. Catullus Epig. XI.

Sive

25 Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qua regna Dauni praefluit Appuli,
Cum saevit, horrendamque cultis
Diluvium minitatur agris;

v. 26. Vulg. QUI. 28. MEDITATUR.

Ut

*Sive in extremos penetrarit Indos,
Sive Quae septemgeminus colorat
Aequora Nilus.*

Tacitus Annal. II, 6. *Rhenus servat nomen ex violentiam cursus, Quae Germaniam praevectitur.* Livius XXII, 2. *Per paludem, Quae fluvius Arnus per eos dies solito magis inundaverat.*

28. DILUVIUM MEDITATUR AGRIS] Ita Veneta editio princeps; sed Loscheri MINITATUR, quod omnes nostri codices praeter tres ex recentissimis sequuntur; neque aliter citat Nonius voce *Diluvies*. Utrumque probum est, ut nescias fere utri palmam des. Falluntur enim, qui verbum *minitari* leve quid & ludicrum notare, neque ad rei hujus atrocitatem aut dignitatem carminis asserere, putant. Livius II, 49. *Ibant Veienti populo perniciem minitantes.* Virgil. Aen XII, 761.

terretque trementes

Excisurum urbem minitans.

Cicero bis vel ter: *Urbi, vel patriae, ferro flammaque minitari.* Quin & hac lectione, melius, opinor, sibi constabit, & sui similis procedet sententia,

*Cum saevit, horrendamque cultis
Diluvium MINITATUR agris.*

Apertissime enim haec duo inter se conjunguntur, *saevire & minari.* Ovidius in Remedii Amoris v. 664.

Horrebant saevius omnia verba minis.

Seneca Herc. Fur. v. 329.

Sed ecce saevus, ac minas vultu gerens.

Statius Thebaide I, 187.

Cernis, ut erectum torva sub fronte minetur

Saevior assurgens demto consorte potestas?

Pacuvius in Antiopa.

Minitabiliterque increpare dictis saevius incipit. Recte demique *fluvii* exundantes *minitari* dicuntur; ut Claudianus de Mallii Conf. 237.

Torrentes immanso fremant, lassisque minentur

Pontibus: involvant spurioso vorrice silvas.

Contra, haud ita belle inter se conveniunt *saevire & meditari*: quippe *meditari* non est jam *saevientis*, sed iram potius dissimulantis & subdole, occultantis, quo violentius postea erumpat. Idcirco & jam olim sub ferula criticorum vapulavit hic locus. Porphyrio: *Male dixit, MEDITATUR diluvium; quia in ipso*

actu est: nec debet cogitare ac condiscere id, quod jam facit. Excusare conatur Servius; ita tamen, ut antiquum loquendi morem fuisse, postea defuisse fateatur, ad bina illa Virgilii loca Georg. III, 153. Aen. IV, 171.

Inachias Juno pestem meditata juvencae.

Nec jam furtivum Dido meditatur amorem.

MEDITATA, ait, *inferens & exercens, accipimus; ut Horatius;* Horrendamque cultis diluvium meditatur agris; *id est, insert, exercet.* Nam in ipsa meditatione exercitium & actus est. Sciendum tamen est hoc hodie in usu non esse. Meo tamen iudicio & frustra hoc accusat Porphyrio, & perperam defendit Servius. Neque enim aut apud Virgilium aut nostrum *meditari* est *inferre*, & ipsam rem, quam meditatur aliquis, agere, ut voluit Servius; sed cogitare, parare, designare; ut ubique alias: neque Aufidus jam *facit diluvium*, ut arguit Porphyrio. Eo enim posito, utrumque vocabulum aequè culpandum esset. Nemo enim *minitatur* id quod jam *facit*; non magis, quam *meditatur*. Verum haec est, ni fallor, Horatii sententia: *Qualis, inquit, Aufidus volvitur; cum aquis per pluvias adauctis saevit ac fervet; & tantisper intra ripas se continens, meditatur sive minitatur extra alveum exire, & late agros inundare.* Atque haec imago omnium efficacissima est ad Tiberii impetum exprimendum. Rapidissimus enim fluit amnis, dum alveo adhuc cohibetur mox exiturus; at postquam in patentes agros effusus stagnaverit, tum vero lentior & segnior incedit. Quamobrem, ut jam dixi, non adeo facile est dijudicare, utra verior meliorve sit lectio. *Meditatur* agnoscunt Scholiastae veteres & Servius: at Nonius his antiquior & potiores Horatii codices, *Minitatur*. Equidem, etsi Interpretes fere dissentientes hic habeam, postterius verbum praetulerim: cum quia melius quadret cum *saevit*; tum quia praesentius quiddam fortiusque significet. *Minitamur* enim in praesens, *meditamur* in longinquum. *Meditari* ergo diluvium etiam tenuis & sicco fere alveo potuerit Aufidus: *minitari*, non nisi plenus & fervens. Jam autem, quod aiunt ideo se malle *meditari*, quia audacior metaphora est, & humanum affectum cum fluvio communicat; in eo iudicium eorum desidero. Quippe

- Ut barbarorum Claudius agmina
 30 Ferrata vasto diruit impetu,
 Primosque & extremos metendo
 Stravit humum, sine clade victor:
 Te copias, te consilium, & tuos
 Praebente Divos. nam tibi, quo die
 35 Portus Alexandria supplex
 Et vacuum patefecit aulam,
 Fortuna lustro prospera tertio
 Belli secundos reddidit exitus,
 Laudemque & optatum peractis
 40 Imperiis decus adrogavit.
 Te Cantaber non ante domabilis,
 Medusque & Indus, te profugus Scythes
 Miratur, ô tutela praesens
 Italiae dominaeque Romae.
 45 Te fontium qui celat origines
 Nilusque, & Ister, te rapidus Tigris,
 Te beluosus qui remotis
 Obstrepit Oceanus Britannis,
 Te non paventes funera Galliae,
 50 Duraeque tellus audit Hiberiae:
 Te caede gaudentes Sygambri
 Conpositis venerantur armis.

V. 49. PAVENTIS.

XV.

pe & *minitari* aequè est affectus humanus: neque rei inanimatae nisi per translationem potest competere.

49. TE NON PAVENTIS] Ita quidem editi omnes, & codices vetustiores. Ceterum in recentioribus duobus, uno Collegii Regii, & altero Episcopi Norvicensis, ut & in Acrone Regiae Societatis manuscripto diversam lectionem reperi,

*Te non PAVENTES funera Galliae,
 Duraeque tellus audit Hiberiae.*

Galliae autem numero plurali passim apud scriptores occurrit. Suetonius in Julio c. 49.

Gallias Caesar subegit, Nicomedes Caesarem. ita Tacitus aliique saepissime. Constructio vero figurata erit, & plane Horatiana: *Galliae, & tellus Hiberiae* audit: ut Carm. I, 3.

*Sic fratres Helenae, lucida sidera,
 Ventorumque regat pater.*

Vide nos Carm. I, 24. & IV, 11. Jucundior etiam forte erit variatio casuum, *Galliae non pavene*

XV.

AUGUSTI LAUDES.

PHOEBUS volentem proelia me loqui
 Victas & urbis increpuit lyra;
 Ne parva Tyrrhenum per aequor
 Vela darem. tua, Caesar, aetas
 5 Fruges & agris rettulit uberes,
 Et signa nostro restituit Jovi
 Derepta Parthorum superbis
 Postibus, & vacuum duellis
 Janum Quirini clausit, & ordinem
 10 Rectum evaganti frena licentiae
 Injecit, emovitque culpas,
 Et veteres revocavit artis;
 Per quas Latinum nomen & Italiae
 Crevere vires, famaue, & imperi
 15 Porrecta majestas ad ortum
 Solis ab Hesperio cubili.

Custo-

entes, & Hiberiae tellus; ut Carm. III, 6.

Fam bis Monefes & Pacori manus
 Non auspucatos contudit impetus.
 Expectamus tamen, dum codex aliquis vetustior
 scripturam hanc confirmet.

9. JANUM QUIRINI CLAUSIT] Sic libri habent
 constanter: tamen viri doctissimi Passeratius &
 Gronovius pater corrigendum hic autumant,

Janum QUIRINUM clausit.
 Sic enim alii *Janus* est *Quirinus*, non *Janus Qui-*
rini, ut Suetonio Aug. c. 22. *Janum Quirinum*
ter clusit. Festo v. optima. Tertia spolia, Jano Qui-
 rino agnum marem caedito. Macrobio Saturn. I, 9.
 In sacris quoque invocamus *Janum Geminum*, *Ja-*
num Patrem, *Janum Funonium*, *Janum Consi-*
vium, *Janum Quirinum*, *Janum Patulcium* &
Clusivium. Atque haec quidem Gronovius ad dic-
 tum Suetonii locum: quibus adde illa Servii ad

Aen. VII, 610. Alii *Janum Clusivium* dicunt, a-
 lii *Patulcium*. Idem *Funonius* — idem *Quirinus*,
 unde *trabeatum* consulem aperire portas dicunt, eo
 habitu quo *Quirinus* fuit. Veruntamen ut *Janus*
Funonius recte etiam *Funonis* dici poterit; ita ni-
 hil prohibet, quin *Janus Quirinus* itidem *Quirini*
 dicatur. *Quirinus* enim hic nomen adjectivum vi-
 detur, ut Propert. IV, 10.

Hic spolia ex humeris ausus sperare Quirinis.
 Quid, quod noster *non* *avias* vitasse videtur in
 eadem terminatione, JANUM QUIRINUM.

15. AD ORTUM SOLIS] Veneta prima, & Lo-
 fcheri ORTUS, atque omnes fere codices nostri
 praeter Graevianum, qui a manu prima habet
 ORTUM. Utrumque suos auctores habet. Virgi-
 lius Georg.

non Eure, tuos, neque solis ad ortus.
 Plinius Nat. Hist. VII, 27. *Ad solis ortus missus.*
 O o Pru-

Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis exiget otium;

Non ira, quae procudit ensis,

20 Et miseras inimicat urbes.

Non qui profundum Danubium bibunt,

Edicta rumpunt Julia; non Getae,

Non Seres infidive Persae,

Non Tanain prope flumen orti.

25 Nosque & profestis lucibus & sacris,

Inter jocos munera Liberi,

Cum prole matronisque nostris

Rite Deos prius adprecari,

Virtute functos more patrum duces,

30 Lydis remixto carmine tibiis,

Trojamque & Anchisen & almae

Progeniem Veneris canemus.

Prudentius Apotheos. v. 424.

*Audiit adventum domini, quem solis Hiberi
Vesper habet, roseos & qui novus excipit ortus.*

Ovidius Epist. Paridis:

*Nec tibi par usquam Phrygiâ, nec solis ab ortu.
Sallustius Catil. c. 36. Cui cum ad occasus ab ortus
solis omnia domita armis parerent. Et Jugurth. c.
17. Ab occidente fretum nostri maris & Oceani, ab
ortu solis declivem latitudinem. Ac nos quidem,
etsi major pars membranarum ortus exhibe-
ant, ortum tamen cum paucioribus probamus;
ne toties sibi litera S in majestas ad ortus solis.*

18. EXIGET OTIUM] Scholiastes Porphyrio:
*Exiget; nunc, excludet; ut sit, quasi extra ager;
ut Terentius, spectandae an exigendae sint vobis prius.
Atque hanc lectionem sequuntur praeter aliquot
Lambini Leidensis noster & Colbertinus, quibus
in margine adscriptum EXIMET pro varia lectio-
ne. Contra, Graevianus & Reginensis EXIMET
in ipso versu habent, & EXIGET ad oram able-
gant. Ceteri omnes cum Acrone Manuscripto &
editionibus praeis EXIMET retinent; nulla di-
versae scripturae mentione facta. Utra jam ha-
rum retinenda erit? an eximet otium, hoc est,*

adimet, tollet? ut Ovidius Remed. Am.

Otia si tollas, perire cupidinis artes.

Statius Silv. 1, 2. v. 182.

Ergo age junge toros, atque otia deme juventae.

Ovid. Pont. 1, 2.

Hosibus in mediis interque pericula versor,

Tamquam cum patria pax sit adempta mihi.

Verum illud officit, quod eximere de re molesta
plerumque dicitur, ut *eximere curam, merum, fa-
mem, spinas, fastum*, atque alia ejusmodi, quae
intra corpus aut animum versantur; & proinde
ex eo eximi, educi, extrahi, evelli possunt.
Otium vero & pacem & caetera lacta, vel quae
extra hominem consistunt, non tam eximi quam
adimi dixerim. Rectius igitur legemus,

Civilis aut vis EXIGET otium,

id est, excludet, expellet, exturbabit; ut Noster
alibi, *Exactos tyrannos*. Tacit. Annal. VI, 3. *Hoc
pretium Gallio meditatae adulationis tulit, statim
curia, deinde Italia exactus*. Et XIV, 28. *Vibius
secundus repetundarum damnatur, atque Italia exi-
gitur*. Plautus Capt. V, 4.

Ubi labore lassitudo est exigunda ex corpore.

Vide plura apud Nonium Marcellum v. *Exigero*.

Q. HORA-